

Simon Károly László

A devizahiteles perek a fogyasztóvédelmi magánjog csapdájában

Az árfolyamkülönbözet jogi
kockázatai és mellékhatásai*

Bevezetés

A 21. század első évtizedében a gazdasági és a lakossági szektor devizaállományának dinamikus növekedését a századelő komplex gazdasági folyamatai idézték elő: a neoliberális gazdaságpolitika, az ebből fakadó deficitese államműködés és államadósság, a tervgazdasági rendszerben frusztrálódott lakosság permanens fogyasztói „paradicsomváro” hangulata, a rendszerváltozás jövedelemfelzárkózást elmulasztó intézkedései, a kamatlábak devizák javára történő elbillenése. Ilyen makrogazdasági terhek ellenére a magyar lakosság fogyasztási hajlandósága, annak jellege, mértéke, célcsoportja, intenzitása a német és a skandináv társadalmak felé „kacsintgatott”.¹ A munkajövedelmek és a fogyasztási igények közötti űrt a szociális jóléti rendszernek kellett volna kitöltenie, amely azonban az állami és lokális költségvetés pénztelensége, sőt növekvő deficitje következtében erre nem volt képes. A lakosság irányába aktivizálódó kereskedelmi bankrendszer szolgálta ki a hiányzó fizetőképes keresletet speciális devizahitel-csomagjaival, a fogyasztási hajlandóság kielégítését így nem munkaalapú jövedelmekkel, hanem „olcsó”, de kockázatos devizaalapú fogyasztási kölcsönökkel oldották meg.²

* A tanulmány az NMHH-val kötött EM-1/1/2022. számú együttműködési megállapodásban részletezett feladatok végrehajtása céljából készült.

¹ LENTNER 2019: 55.

² BALOGH 2019: 13–17; DANCsik–FÁBIÁN–FELLNER 2019: III–129; LENTNER 2015: 305–309.

Önmagában még ez sem idézte volna elő a későbbi „devizahitel-apokalipszist”, ha a devizahitelezés kellő hitelezői önmérséklettel és lakossági tudatossággal történik. A Magyarországon megvalósult devizahitelezés azonban éppen amiatt dagadt 2008 után húsbavágó társadalmi problémává, mert mind a kínálati, mind a keresleti oldalon megfelelő korlátok nélkül zajlott, a bankrendszer az adósok hitelerő-képességét figyelmen kívül hagyta, a devizahitelek „fogyasztói” pedig 2008 szeptemberéig kivétel nélkül „jobban jártak”, mint a forintbitelek, az újonnan belépő devizahitelek árfolyamkockázati érzékenysége így igen alacsony lett.³

Amikor 2008-ban a pénzügyi válság Magyarországot is elérte, a forint jelentősen leértékelődött az euróhoz és a svájci frankhoz képest, ami a devizakölcsönök törlesztőrészeinek jelentős emelkedéséhez vezetett. A devizaalapú kölcsönök tömeges bedőlése a devizahiteles perek lavináját zúdította a bíróságokra.⁴ Kétség sem férhet ahhoz, hogy a 21. század második évtizede a hazai polgári igazságszolgáltatásban a köznyelvben csak „devizahiteles perekként” aposztrofált ügyekről szólt, és a perek egy része mindmáig nem jutott nyugvópontra. Az adósok által kezdeményezett perek a lakossági fogyasztói szerződések érvénytelenségének megállapítását célozzák, míg a pénzügyi intézmények által indított perek az eladósodott kölcsönfelvevőkkel szembeni követelés érvényesítésére irányulnak.

A peráradat hazai kezelése több csatornán zajlott. Egyrészt intenzív hazai jogalkotás kezdődött, amelynek keretében számos törvényt fogadott el az Országgyűlés.⁵ Másrészt beindultak a hazai jogalkalmazás-egységesítési mechanizmusok: a Kúria több

³ BÖLÖNYI-HORVÁTH 2017: 8.

⁴ 2010 és 2014 között országosan 11 860 keresetlevelet nyújtottak be devizaalapú kölcsönszerződések érvénytelenségének megállapítása iránt.

⁵ DH1 törvény – a 2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről; DH2 törvény – a 2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről; DH3 törvény – a 2014. évi LXXVII. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről (forintosítási törvény). E három törvényt többször is módosították, ezek jórészt technikai jellegű módosítások voltak: DH4 törvény – a 2014. évi LXXVIII. törvény a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról (fairbank törvény); DH5 törvény – a 2015. évi II. törvény a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseivel összefüggő, valamint egyéb magánjogi tárgyú törvények módosításáról; DH6 törvény – a 2015. évi LII. törvény a banki elszámolás során tapasztalt visszaélések elleni fellépéshez szükséges törvények módosításáról; DH7 törvény – a 2015. évi CXLV. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintba átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről.

jogegységi határozatot és kollégiumi véleményt fogadott el,⁶ illetve kötelező érvényű bírósági határozatot (BH, precedensértékű egyedi határozatot) hozott, továbbá felállította a devizahiteles perek gyakorlatát vizsgáló Konzultációs Testületet, amely az elmúlt évek alatt több – nem kötelező érvényű, de a bírói gyakorlatot orientáló – véleményt fogalmazott meg.⁷ A devizahiteles perekben különös hangsúlyt kapott a fogyasztók megfelelő tájékoztatása és a szerződési feltételek tisztességtelenségének bírói vizsgálata. Mivel e terület szabályozása jelentős mértékben átitatott az uniós joggal, a bíróságok több esetben is előzetes döntéshozatal iránti kérelemmel fordultak az Európai Unió Bíróságához. Az első ilyen kérelmet egy tucatszerű megkeresés követte.⁸

A tanulmány ebből a szerteágazó problémakörből a legkardinálisabb és mai napig kérdéseket felvető, vitákat generáló témát emeli ki: ez az árfolyamkockázat. A bevezetést követően a tanulmány első fejezete a téma három fontos fogalmát tisztázza: mit jelent egyáltalán a devizahitel, mi a jelentéstartalma az árfolyamkockázatnak pénzügyi szempontból, végül tisztázni szükséges a fogyasztási kölcsön (hitel) fogalmát. A tanulmány második fejezete már az árfolyamkockázat fogyasztóvédelmi jogi vetületét világítja meg, részletesen foglalkozik az árfolyamkockázati tájékoztatás feltételeivel, alanyaival, tárgyával és tartalmával, a 93/13/EK irányelvhez kapcsolódó uniós és hazai gyakorlattal. A tanulmány utolsó fejezete az árfolyamkockázati tájékoztatás hibáit és jogkövetkezményeit vizsgálja a jogszabályi követelmények és az eddig kimunkált bírói gyakorlat tükrében. Végül az írás összegzéssel zárul.

⁶ 2/2012. (XII. 10.) Polgári Kollégiumi (PK) vélemény a fogyasztói kölcsönszerződésben a pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről; 6/2013. PJE határozat, 2/2014. PJE határozat, 1/2016. PJE határozat; a Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozata.

⁷ A Konzultációs Testület emlékeztetőit és véleményeit lásd: <https://kuria-birosag.hu/hu/konz-ervenytelensegi>

⁸ Kásler-ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282; Sebestyén-végzés, C-342/13, EU:C:2014:1857; Sugár-ítélet, C-32/14, EU:C:2015:637; Lantos-ítélet, C-312/14, EU:C:2015:794; Sziber-ítélet, C-483/16, EU:C:2018:367; GT-ítélet, C-38/17, EU:C:2019:461; Czako-végzés, C-126/17, EU:C:2018:107; Ilyés-ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750; VE-végzés, C-227/18, EU:C:2018:891; Dunai-ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207; Rózsavölgyi-végzés, C-259/17, EU:C:2017:905; Kiss-ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820; Lovasné-ítélet, C-34/18, EU:C:2019:764; OTP Bank-ítélet, C-932/19, EU:C:2021:673; Lombard Lizing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242; EP és társai végzés, C-670/20, EU:C:2021:1002; AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352.

A devizahitel mint jogi konstrukció

A devizahitel jelentése

A hétköznapiakban csak „devizahitelnek” nevezett szerződéstípusnak kezdetben a magánjogi megítélése sem volt kristálytisztá sem a jogirodalomban, sem a joggyakorlatban; még a jogszabályok is igen következetlen megnevezéseket használtak a devizahitel-konstrukció megjelölésére.⁹ A bírói gyakorlat számára a Kúria tette egyértelművé a devizahitel fogalmának helyes értelmezését. Eszerint a devizahitelek mögött az rHpt. által szabályozott pénzügyi szolgáltatások állnak. Az rHpt. 3. § (1) bekezdése a pénzügyi szolgáltatások széles körét nevesíti, a teljesség igénye nélkül idetartozik: a hitel és pénzkölcsön nyújtása, a pénzügyi lízing, betétgyűjtés, pénzforgalmi szolgáltatások nyújtása, pénzügyi szolgáltatás közvetítése, letéti szolgáltatás, széfszolgáltatás stb. A „devizahiteles perek” néven elhíresült pertípus kapcsán e pénzügyi szolgáltatások közül a hitel és pénzkölcsön nyújtása, valamint a pénzügyi lízing emelendő ki.

Ahogy arra a Kúria 6/2013. számú PJE határozata is utalt, már a szerződéstípus „hitelként” való megjelölése sem volt kellőképpen letisztult jogdogmatikai értelemben:

„A hitel és kölcsönszerződések az rPtk. 522–523. §-a értelmében eltérő tartalmú szerződések, amelyek a gyakorlatban sok esetben nehezen elválaszthatóak. Az elhatárolásnak azonban a jogegységi indítványban felvetett kérdések megválaszolása szempontjából nincs jelentősége. Akár hitelszerződésnek, akár kölcsönszerződésnek nevezték a jogszabályok vagy a felek a jogviszonyukat, az adós olyan konstrukcióban szerezte meg idegen pénz időleges használatának a jogát, amelyben a kirovó és a lerovó pénznem eltér. Ez azt jelenti, hogy a felek a pénztartozást úgy határozzák meg, hogy az adós az esedékességkor annyit fog forintban fizetni (leróni), amennyi megegyezik a szerződésben tipikusan svájci frankban, euróban, jenben kirótt pénztartozással. Deviza alapú szerződés lehet pénzügyi lízingszerződés is.”¹⁰

Összegezve: a devizaalapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések devizaszerződések. A devizakölcsön-szerződéseket a forintkölcsön-szerződésektől a kirovó és a lerovó pénznem eltérése különbözteti meg: a felek a hitelezőnek és az adósnak a szerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg (kirovó

⁹ FAZEKAS 2016: 80.

¹⁰ A Kúria 6/2013. sz. PJE határozata 1. pontjához fűzött indokolás.

pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem). A lakossági hitelezést tekintve jogi értelemben meg kell különböztetni a devizaalapú kölcsönt és a devizakölcsönt.

Devizaalapú vagy devizában nyilvántartott kölcsönszerződés megkötésekor a kölcsönvevő szándéka arra irányult, hogy forintban jusson a kölcsönhöz, és tartozását is forintban fizesse vissza, kamatfizetési kötelezettsége ugyanakkor a szerződéskötés idején jellemző forintkölcsönre irányadó kamatnál jelentősen alacsonyabb legyen. E szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintkölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, a kölcsöntartozást devizában tartották nyilván, ugyanakkor az adós vállalta az árfolyamváltozás kockázatát: a forint gyengülése az adós fizetési terhének (a törlesztőrészleteknek) növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezte.¹¹

*Devizakölcsön*ről viszont akkor beszélünk, ha a pénztartozás kirovó és lerovó pénzneme is deviza: ilyenkor a felek úgy állapodjanak meg, hogy mindkét fél a kirovó pénznemben (effektivitási kikötés) köteles eleget tenni a szerződésben foglalt kötelezettségének, tehát mind a folyósítás, mind a törlesztés (azaz a lerová) a kirovó pénznemben történik.¹² Az árfolyamkockázat ebben az esetben akkor keletkezik, ha az adós a törlesztőrészlet teljesítése előtt a lerovához szükséges devizát más devizanem (például forint) átváltásával vásárolja meg.

Az Európai Unió Bírósága is éles különbséget tesz a két szerződéstípus között, e megkülönböztetés lényegét legutóbban először az Andriuc-ügyben fejtette ki. A Bíróság szerint a devizában meghatározott kölcsönszerződéstől („devizahitel”) – amelyben kikötik, hogy a kölcsönt ugyanabban a pénznemben kell visszafizetni, mint amelyben azt meghatározták – lényegesen különbözik a devizához kötött („devizaalapú” vagy „devizában nyilvántartott”) kölcsönszerződés, amelynek értelmében a devizaalapú kölcsönt a külföldi pénznemnek a bank eladási árfolyamán hazai pénznemre történő átváltásával kell visszafizetni.¹³

Az árfolyamkockázat

Árfolyamkockázat alatt pénzügyi értelemben a különböző devizák átváltási árfolyamának ingadozása miatt keletkezett kockázatot, nevezetesen a havi törlesztőrészletek

¹¹ BODZÁSI 2018: 64; GÁRDOS–NAGY 2013: 374–377.

¹² A Kúria 6/2013. sz. PJE határozata indokolásának III.1. pontja.

¹³ Andriuc-ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 40.

forintról mint lerovó pénznemről a kölcsön devizanemére mint kirovó pénznemre (tipikusan: svájci frankra, euróra, japán jenre) történő átváltásából eredő különbözetet értjük. A devizahitelek ugyanis magukban rejtik azt a kockázatot, hogy annak a devizának a forintban jegyzett árfolyama, amelyben a kölcsön felvevője eladósodott, emelkedik vagy csökken. A forintnak az adott devizához viszonyított gyengülése a devizahitelek törlesztőrészeleteinek növekedésével jár (*árfolyamvesztesség*), erősödése pedig azok csökkenésével (*árfolyamnyereség*).

Ez a kockázat mind a devizakölcsön, mind a devizaalapú kölcsön kapcsán megjelenik, csak eltérő módon. A devizahitelt a kölcsönvevő devizában igényli, részére devizában folyósítják, a kölcsöntartozást devizában tartják nyilván, és az ügyfél devizában törleszti azt. Ilyenkor az adós – hacsak nem rendelkezik a kölcsön devizanemével megegyező devizával – a forintban keletkezett jövedelmét a törlesztőrészlet befizetése előtt köteles a törlesztés devizájára átváltani (vagyis devizát vásárolni). A devizaalapú hitel esetében az a különbség, hogy az adós hitelét devizában tartják nyilván, de forintban folyósítják, és az ügyfelek forintban törlesztik azt, az átváltás a törlesztőrészlet nyilvántartásba vétele előtt történik.

A devizakölcsön-szerződések alapján ez az előre nem látható árfolyamkockázat kivétel nélkül a kölcsönszerződés adósát terheli. A devizaperes kommunikációban gyakran olvasható az árfolyamkockázat „áthárítása” kifejezés, ami ebben a formában azért pontatlan, mert azt a hatást kelti, hogy a pénzintézetek az egyébként általuk viselendő terhet helyezték az adósokra. Ha az adós nem rendelkezik devizában denominált bevétellel, akkor valóban viseli – annak irányától függően elszenvedi vagy élvezzi – az árfolyamváltozás hatásait. Ez azonban a szerződés alapvető jellegéből adódik, nem a bankok tisztességtelen gyakorlatának következménye.¹⁴ A leghelyesebb megközelítés az, hogy a devizaalapú kölcsönszerződésben a kirovó pénznem diszpozitív szabálytól eltérő meghatározása révén valójában az árfolyamkockázat újraosztása történik meg: a hitelező a forint relatív árfolyamcsökkenéséből eredő kockázatot áthárítja az adósra, cserébe vállalja a kirovó pénznem relatív árfolyamgyengüléséből és abszolút értékcsökkenéséből eredő kockázatot. A bank azonban a rá háruló kockázatokat tipikusan igyekszik lefedezni: a kirovó pénznem relatív árfolyamgyengüléséből eredő kockázatot a devizapozíciók banküzemi szintű napi zárása révén.¹⁵

A szerződéskötések idején az árfolyamkülönbségből eredő kockázat adósi oldalról nem tűnt fenyegetőnek, és mivel az adósok jellemzően kedvezőbb kamatmérték mellett

¹⁴ GÁRDOS–NAGY 2013: 376; LAJER 2019: 266; LANDGRAF 2019: 284.

¹⁵ POMEISL 2020b: 172.

adósodtak el, a szolgáltatás és ellenszolgáltatás közötti egyensúlyi követelménynek is megfelelt. Amikor azonban a pénzügyi válság Magyarországot is elérte, a forint jelentősen leértékelődött az euróhoz és a svájci frankhoz képest, ami a devizakölcsönök törlesztőrészeleteinek jelentős és tartós emelkedéséhez vezetett. A közepes vagy hosszú távra szóló kölcsönügyletek esetében ez nyilvánvalóan felborította a pénzügyi intézet által nyújtott kölcsön mint szolgáltatás és az adós által teljesítendő törlesztés mint ellenszolgáltatás közötti egyensúlyt.

A fogyasztási kölcsön

A devizaalapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések lehetnek fogyasztóval kötött szerződések, de a pénzügyi intézmények fogyasztónak nem minősülő jogalanyokkal is kötöttek devizaalapú szerződéseket. Habár a fogyasztási és nem fogyasztási célú kölcsönszerződés is minősülhet az árfolyamkockázati tájékoztatás hibája, hiányossága miatt érvénytelennek, azonban a fogyasztói szerződés esetén a tisztességtelenség megállapítása semmisségi ok, a nem fogyasztási célú szerződés esetén viszont csak megtámadásra ad alapot.¹⁶ Mivel az elbírálás szempontjából egyáltalán nem mindegy, hogy fogyasztói szerződésről van-e szó, mindig tisztázni szükséges a szerződés jellegét.

A DH₁ és a DH₂ törvény már a Hpt.-re utalással adja meg a fogyasztó fogalmát, a Hpt. 6. § (1) bekezdés 28. pontja pedig kimondja, hogy fogyasztó az önálló foglalkozásán és gazdasági tevékenységén kívül eső célok érdekében eljáró természetes személy. E meghatározás szűkebb az rHpt. körében alkalmazandó fogalomnál, mert a Hpt. körében a fogyasztó kizárólag „természetes személy” lehet, az rHpt. szerint viszont elméletileg bármely „személy” eljárhatott gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül.¹⁷

Az rHpt. 2008. augusztus 31. napjáig hatályos szövege a fogyasztó fogalmát nem, csak a fogyasztási kölcsön definícióját tartalmazta. Ezért 2008. augusztus 31. napjáig az rPtk. 685. § d) pontja szerinti fogyasztó fogalmából kellett kiindulni: eszerint fogyasztó a gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül eső célból szerződést kötő személy. Az rHpt. 2. sz. melléklet III.5. pontja értelmében *fogyasztási kölcsön*: a mindennapi élet szokásos használati tárgyainak megvásárlásához, javíttatásához,

¹⁶ rPtk. 209/A. § (1) és (2) bekezdés.

¹⁷ Vö.: DH emlékeztető (2015. VI. 22.) IV/3. pont.

illetve szolgáltatások igénybevételéhez – a természetes személy részére – nyújtott kölcsön és a felhasználási célhoz nem kötött kölcsön, ha a kölcsönt a természetes személy nem üzletszerű tevékenysége keretében veszi igénybe. Az rHpt. 2. sz. melléklet III.22. pontja meghatározta az üzletszerű tevékenység fogalmát is. Az rHpt. 2. sz. melléklet III.13. pontja alapján a fogyasztási kölcsön a *lakossági kölcsön* egyik fajtája volt; lakossági kölcsönnek minősült a fogyasztási kölcsön, valamint az ingatlan vásárlására, építésére, felújítására, bővítésére, korszerűsítésére, továbbá közműfejlesztésre fogyasztónak nyújtott kölcsön.

2008. szeptember 1. napjától az rHpt. 2. sz. melléklet III.4. pontjába bekerült a fogyasztó – rPtk. 685. § d) pontja szerinti – fogalma.

A fent idézett rendelkezéseken alapuló bírói gyakorlat szerint a szerződés fogyasztói jellegének megítélése szempontjából az az elhatároló ismérv, hogy a jogalany a konkrét szerződést gazdasági vagy szakmai tevékenységi körén kívül vagy azon belül köti.¹⁸ A következetes bírói gyakorlat mindezek figyelembevételével a szerződést akkor tekinti fogyasztóinak, ha az független a szerződő fél üzleti, gazdasági céljaitól, szakmája gyakorlásától, önálló foglalkozásától. Ez nem állapítható meg akkor, ha a szerződéskötést a fél által végzett gazdasági tevékenység indokolja, szükségessé teszi, illetve ha az elősegíti gazdasági, üzleti tevékenysége gyakorlását.¹⁹ A szerződés fogyasztói jellegét egyedileg kell vizsgálni, de általánosságban megállapítható, hogy az egyéni vállalkozó,²⁰ az őstermelő,²¹ az ügyvédi iroda vagy az egyéni ügyvéd²² által kötött devizahitel-szerződések csak akkor minősülnek fogyasztói szerződésnek, ha kétséget kizáróan megállapítható, hogy a szerződéskötés kizárólag a szerződő és családtagjai személyes szükségleteinek kielégítésére irányult, és semmilyen módon nem kapcsolódik a szerződő fél foglalkozásához, üzleti, gazdasági tevékenységéhez.

A kettős célú, tehát fogyasztói és üzleti célokat is felmutató kölcsönszerződések akkor minősülnek fogyasztói szerződésnek, ha a kereskedelmi szempont olyan kis súllyal esik a latba, hogy a szerződés megkötésében nem játszik meghatározó, elsődleges szerepet, vagyis abban a szakmai jelleg elhanyagolható.²³ Ezt pedig a szerződés

¹⁸ Kúria 2/2011. (XII. 12.) PK vélemény a fogyasztói szerződés érvényességével kapcsolatos egyes kérdésekről, 1. ponthoz fűzött indokolás.

¹⁹ EBH2005. 1321.II.; BH2016. 178; BH2015. 197; BDT2009. 1997; BDT2013. 2889; BDT2014. 3083; BDT2016. 3512; BDT2018. 3881.

²⁰ BH2015. 197.; Ezzel ellentétes döntést lásd: Fővárosi Ítéltábla Pf.5.21.694/2013/4.

²¹ Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.517/2015/4. sz.; Szegedi Ítéltábla Pf.III.20.352/2017/5.

²² Az európai uniós gyakorlatból lásd: Costea-ítélet, C-110/14, EU:C:2015:538; a hazai gyakorlatból lásd: BDT2018. 3881.

²³ BH2019. 115.; BDT2022. 4499.

tartalma, célja, természete, a szerződéskötés objektív körülményei alapján mérlegeléssel lehet megállapítani.

A személyi értelemben vegyes szerződés esetén, amelyben adósi oldalon fogyasztó és nem fogyasztó is áll (például gazdasági társaság és természetes személy; egyéni vállalkozó és természetes személy), a szerződéseket egységesen kell minősíteni fogyasztói vagy nem fogyasztói szerződésnek, hiszen ugyanaz a szerződés nem minősülhet egyszerre fogyasztói és nem fogyasztói szerződésnek. A bíróságnak ilyen esetben is a szerződéskötés célját kell vizsgálnia, vagyis azt, hogy a szerződés túlnyomórészt független-e a szerződő fél üzleti, gazdasági céljaitól, szakmája gyakorlásától, önálló foglalkozásától. Ez akkor állapítható meg, ha a bíróság megvizsgálja a kölcsön felhasználásának célját, a szerződéskötés objektív körülményeit (a szerződő a vállalkozói igazolvány számát, adószámát használta-e, csatolta-e az igazolványt a hitelkérelemhez, a felek a vállalkozói kölcsönökre irányadó üzletszabályzatot tették a szerződés részévé stb.).²⁴

A kölcsönszerződésben kifejezetten meghatározott célra igénybe vett kölcsönök (ingatlan-, gépjármű- vagy egyéb fogyasztásicikk-vásárlás) jogi minősítése a gyakorlatban nem okoz különösebb problémát. Más a helyzet akkor, ha a per tárgyát képező kölcsönszerződés hitelkiváltási célú vagy szabad felhasználású.

A természetes személy által *hitelkiváltási céllal felvett kölcsön* kapcsán a Kúria úgy foglalt állást, hogy a hitelkiváltás mint hitelcél nem változtatja meg az eredeti kölcsön célját, ezért ha a kölcsön, amelynek kiváltására az újabb hitelt felvették, fogyasztási, lakossági kölcsön volt, akkor az annak kiváltására szolgáló újabb hitel is ilyen jellegűnek minősül. A kölcsön megítélésekor ebben a tekintetben annak van jelentősége, hogy természetes személy – ebben a minőségében, tehát például nem egyéni vállalkozóként – vegye fel a kölcsönt és ne vállalkozási, gazdasági célra.²⁵ Ha ellenben az eredeti hitelcél – akár csak részben is – gazdasági volt, akkor a hitelkiváltó kölcsön még akkor sem minősül fogyasztói (fogyasztási) kölcsönnek, ha természetes személy az adós.²⁶

A *szabadfelhasználású kölcsön* fogyasztási vagy üzleti jellegének meghatározása vonatkozásában is a kölcsön eredeti felhasználási céljának van döntő jelentősége,

²⁴ BH2015. 197.; DH emlékeztető (2015. VI. 22.) IV.6. pont; DH emlékeztető (2016. XI. 9.) I.2. pont.

²⁵ BH2016. 83.; BH2015. 197.; Kúria Gfv.VII.30.101/2014/5.

²⁶ EBH2015.G.1.; BH2017. 375.; Kúria Gfv.VII.30.244/2014/2.

a kölcsön tényleges sorsa, valós felhasználása kiegészítő peradat lehet. A Kúria az egyik eseti döntésében kifejti:

az eljáró bíróságok „helytállóan foglaltak állást akként, hogy a perbeli kölcsönszerződés – függetlenül annak »szabad felhasználásra nyújtott« megnevezésétől – az rPtk. 685. § e) pontja, valamint az rHpt. 2. számú mellékletének III.5. és III.13. pontjai szerint nem minősül fogyasztói szerződésnek, fogyasztási, illetve lakossági kölcsönnek. Annak célja nem a felperesek magánszükségeinek kielégítése, hanem az alapjogügylet szerinti üzleti-gazdasági célból felvett hitel visszafizetése volt, amit a felperesek ténylegesen arra is fordítottak.”²⁷

A fogyasztói, illetve nem fogyasztói minőség megítélésénél a szerződés megkötését követően bekövetkezett tények nem vehetők figyelembe, hiszen egyrészt a kölcsön felhasználása esetenként ördögi bizonyítást eredményezne, másrészt a hitelezőnek a szerződéskötés előtt tisztában kell lennie azzal, hogy fogyasztási hitelt nyújt-e, mert a hitelező kötelezettségei, így a tájékoztatás terjedelme eltérő attól függően, hogy lakossági ügyféllel (fogyasztóval) vagy üzleti ügyféllel köt-e kölcsönszerződést.²⁸ Ezt az álláspontot tükrözi a következő kúriai határozat, amely szerint:

„A Kúria maradéktalanul egyetértett a másodfokú bírósággal abban, hogy az adott tényállás mellett, ahol a felperesek természetes személyek és szabad felhasználású kölcsönszerződést kötöttek, a szerződés fogyasztói szerződés, annak ebbeli minőségét a kölcsön későbbi felhasználásának célja (az adósok a felvett 8 360 000 Ft-ból 2 millió Ft-ot egy ingatlan felújítására fordítottak, 3 millió Ft-ot különböző biztosítóknál részvénycsomagba fektettek, míg a fennmaradó összeg sorsa ismeretlen maradt) nem befolyásolhatja. Az, hogy a felperesektől eltérő személy vállalkozói kölcsöne kiváltására kötött szerződés hitelkiváltású célú és ezt az adott perben meghallgatott tanú igazolta, jelen ügyben nem volt figyelembe vehető.”²⁹

A szerződés jellegének megítélése szempontjából nincs ügydöntő jelentősége annak sem, hogy az alperes korábban azt fogyasztói szerződésként kezelte, és a DH2. tv. szerinti elszámolást a felpereseknek megküldte.³⁰

A fogyasztói szerződésnek minősítés körében külön figyelmet érdemelnek azok a *biztosítéki jellegű szerződések*, amelyek esetében a főkötelezett (adós) egyértelműen

²⁷ BH2018. 315. – Kúria Gfv.VII.30.559/2017.

²⁸ VEZEKÉNYI 2019: 381; BDT2022. 4499.

²⁹ Pécsi Ítéletábrla Pf.VI.20.004/2017/8.; Kúria Gfv.VII.30.494/2018/3.

³⁰ BH2018. 315. – Kúria Gfv.VII.30.559/2017.

nem minősül fogyasztónak (klasszikusan valamilyen gazdasági társaság), azonban a személyi vagy dologi mellékkötelezett (készfizető kezes, zálogkötelezett) megfelelhet a fogyasztó fogalmának. Van olyan bírói gyakorlat, amely a mellékkötelezett fogyasztói minőségének érdemi vizsgálata nélkül a mellékkötelezettséget rögzítő szerződések járulékos jellege folytán a főkötelelemmel való „sorsközösséget” rögzítette, vagyis ha a főkötelelem nem minősült fogyasztói szerződésnek, akkor – járulékosága folytán – a mellékkötelelem sem minősülhetett annak.³¹

Ez az első hallásra kétségtelenül logikusnak tűnő álláspont teljességgel ellentmond a fogyasztó fogalmáról és a fogyasztói szerződésről kialakított hazai és európai uniós gyakorlatnak, amely a szerződő személyének és tevékenységének aspektusából vizsgálja a fogyasztói minőséget.

Az Európai Unió Bírósága többször hangsúlyozta, hogy egy gazdasági társaság által bank felé hitelszerződés keretében vállalt kötelezettségek biztosítására szolgáló szerződés (például kezességvállalási vagy zálogszerződés) tárgyát tekintve járulékosként jellemezhető azon főszerződéshez képest, amelyből a biztosított tartozás származik, azonban a szerződő felek szempontjából különálló szerződésként jelenik meg, mivel más személyek között jön létre, mint a főszerződés. Ebből következően a biztosítéki szerződés felei kapcsán külön kell megvizsgálni azt, hogy a kötelezettségvállaló személy fogyasztói minőségben járt-e el. A 93/13 irányelv 2. cikke *b)* pontjának értelmében vett „fogyasztó” fogalma objektív jellegű. E fogalmat egy olyan funkcionális szempont alapján kell meghatározni, amely annak értékeléséből áll, hogy a szóban forgó szerződéses kapcsolat valamely szakma gyakorlásán kívül eső tevékenységek keretébe tartozik-e. A nemzeti bíróság feladata annak megállapítása, hogy a szerződő személy szakmai tevékenysége keretében, vagy az e társasággal fennálló valamilyen funkcionális kapcsolat okán – ilyen például az e társaság ügyvezetésében való részvétel, illetve

³¹ A Fővárosi Ítéltábla például egyik eseti döntésében kimondta, hogy a magánszemély készfizető kezes nem minősül fogyasztónak, ha az általa kötött kezességi szerződéssel biztosított alapjogviszony nem fogyasztói szerződés, hiszen az alapjogviszony jogi sorsát az ahhoz biztosítékként kapcsolódó kezességi szerződés szükségképpen osztja (10.Gf.40.482/2014/3. sz.). Lásd még a Szegedi Ítéltábla Gf.II.30.562/2014/7. számú ítéletét hasonló indokolással. Ebben az ügyben azonban a Kúria felülvizsgálati eljárásban hozott ítélete már helyesen érvel: „A Kúria megítélése szerint azok a természetes személyek, akik egy gazdasági társaság tagjaként, vezető tisztviselőjeként vállalnak kezességet a társaság tartozásáért, szintén nem minősülhetnek fogyasztónak a Ptk. 685. § *e)* pontja, illetve a hivatkozott Hpt. rendelkezés alapján. A felperesek a per során következetesen arra hivatkoztak, hogy a II. r. és a III. r. felperesek kifejezetten tagsági jogviszonyukra tekintettel vállalták a perbeli kezési kötelezettséget. Ilyen esetben nem állapítható meg, hogy szakmai, gazdasági tevékenységük körén, vagy gazdasági érdeken kívül eső célból jött létre a szerződés, ezért a II–III. r. felperesek nem minősülhetnek fogyasztónak” (Kúria Gfv.VII.30.241/2015/4. sz.).

az el nem hanyagolható mértékű részesedés annak tőkéjében –, vagy magánjellegű célból járt-e el.³²

Vannak olyan ítélőtáblai és kúriai eseti döntések, amelyek a helyes meder felé terelik a bírói gyakorlatot, bár megjegyzendő, hogy e döntések indokolásában a mellékkötelezettséget tartalmazó szerződés járulékos jellegének továbbra is megtévesztően túlhangsúlyozott szerep jut. Az egyik kúriai ítélet szerint:

„A Kúriának arról kellett döntenie, hogy a II. rendű alperes természetes személy mivolta elegendő alap-e ahhoz, hogy a járulékos kötelezettségvállalását tartalmazó szerződések fogyasztói szerződésnek minősüljenek. A felvett kölcsön jelentős részét az I. rendű alperes egy korábbi kölcsöne kiváltására fordította, nem merült fel adat arra nézve, hogy a fennmaradó részét nem az üzleti tevékenysége körében használta volna fel. A kölcsönszerződést az I. rendű alperes nevében a II. rendű alperes mint ügyvezető kötötte meg. A Kúria egyetért a másodfokú bíróság által kifejtettekkel abban, hogy a mellékkötelezettségeket rögzítő szerződések az azt kötő természetes személyek érdekeltsége folytán nem választhatók külön az alapjogviszonytól (BDT 2013. 2907.). A II. rendű alperes nem mint kívülálló, érdektelen természetes személy adott biztosítékot a kft. kölcsönéhez, hanem mint annak tagja és ügyvezetője, akinek személyes érdekeltsége is volt abban, hogy az I. rendű alperes a kölcsönt megkapja, és működését tovább folytathassa. Ennek érdekében vállalt a saját személyében kezességet, illetve nyújtott ingatlanfedezetet. A szerződéskötéskor hatályos rHpt. 2. számú melléklete az értelmező rendelkezések között a III. egyéb meghatározások 13. pontjában állapította meg a lakossági kölcsön fogalmát. Lakossági kölcsönnek minősül a fogyasztási kölcsön (5. pont), valamint a lakás, üdülő vagy egyéb ingatlan vásárlására, építésére, felújítására, bővítésére, korszerűsítésére, továbbá közműfejlesztésre a természetes személy által igénybe vehető kölcsön. A Kúria álláspontja szerint tehát – bár a II. r. alperes természetes személy – a felvett kölcsön célja, felhasználási módja miatt nem állapítható meg, hogy az ehhez a kölcsönhöz kapcsolódó járulékos szerződések fogyasztói (lakossági) szerződésnek lennének minősíthetők, mivel maga a kölcsön nem felelt meg az rPtk.-ban, illetve az rHpt.-ben előírt feltételeknek. A kifejtettek alapján a felperest a II. r. alperessel szemben sem terhelte többlettájékoztatási kötelezettség.”³³

³² Tarcău-végzés, C-74/15, EU:C:2015:772, 26–29.; Dumitras-végzés, C-234/15, EU:C:2016:700, 31–39.

³³ Kúria Pfv.VI.21.501/2016/6. [11]; lásd még e körben: Kúria Gfv.VII.30.241/2015/4. sz.; BDT 2013. 2907.; BDT 2014. 3135.; Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.223/2015/3. sz.

Az árfolyamkockázat fogyasztóvédelmi szempontból

Tisztességtelen szerződési kikötés

Mivel a devizakölcsönök hazánkban jelentős részben fogyasztási típusú kölcsönök voltak, és a Kúria a 6/2013. számú jogegységi határozatában viszonylag hamar egyértelművé tette, hogy e szerződések a magánjog klasszikus érvénytelenségi eszközeivel – jogszabályba, jóerkölcsbe ütköző, uzsorás, színlelt, lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés – nem „torpedózhatók” meg,³⁴ a bedőlt szerződések jogi szempontú vizsgálata viszonylag gyorsan a fogyasztóvédelem vágányán kötött ki, következésképpen európai uniós jogi vetületbe helyeződött.³⁵ Központi kérdéssé az vált, hogy az árfolyamkockázat teljes körű adósra telepítése kiállja-e a fogyasztóvédelmi jog tisztességtelenségi próbáját, és az árfolyamkockázatról a fogyasztónak minősülő adósok többséttájékoztatása megfelelően megtörtént-e.

Az árfolyamkockázat kapcsán az első sarkalatos jogkérdés az volt, hogy a devizahitel-szerződések árfolyamkockázatát az adósra telepítő kikötés tisztességtelenségi alapon vizsgálható-e. A 93/13/EGK irányelv 4. cikk (2) bekezdését átültető rPtk. 209. § (5) bekezdése ugyanis kizárja a szerződési feltétel tisztességtelenségének vizsgálatát a főszolgáltatást megállapító, illetve a szolgáltatás és az ellenszolgáltatás arányát meghatározó szerződési kikötésekre, ha azok egyébként világosak és érthetők. Mind a joggyakorlat, mind a jogirodalom véleménye megoszlott abban a kérdésben, hogy az adósra telepített árfolyamkockázat a devizakölcsön-szerződés jellemző főszolgáltatásához tartozik-e.

E kérdés eldöntését az Európai Unió Bírósága a *Kásler-ügyben* a magyar bíróságokra hagyta:

„A kérdést előterjesztő bíróságnak kell a kölcsönszerződés természetére, általános rendszerére és kikötéseire, valamint jogi és ténybeli összefüggéseire tekintettel megítélnie, hogy a havi törlesztőrészek

³⁴ A Kúria 6/2013. Polgári jogegységi határozatának 2. pontja és az indokolás III.2. pontja; CZUGLER 2014: 37–38.

³⁵ Ezzel párhuzamosan folyt az árfolyamkockázatot az adósra terhelő szerződéses rendelkezések alkotmánybíróági kontrollja is, az alkotmányos vizsgálat azonban vakvágánynak bizonyult. Erről részletesen lásd: 8/2014. (III. 20.) AB határozat, ABK 2014, 300–319.; 34/2014. (XI. 14.) AB határozat, ABK 2014, 1556–1611; 2/2015. (II. 2.) AB határozat, MK 2015, 432–458; DRINÓCZI 2014: 3–12; CHRONOWSKI–VINCZE 2014: 106–108.

átváltási árfolyamát meghatározó feltétel az adós azon szolgáltatása alapvető elemének minősül-e, amely abból áll, hogy a hitelező által a rendelkezésére bocsátott összeget visszafizesse.”³⁶

Az árfolyamkockázatnak a devizakölcsönök alapvető szolgáltatáshoz tartozása kérdését végül a Kúria 2/2014. PJE határozatának 1. pontja döntötte el, eszerint: „A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, a főszolgáltatás körébe tartozó szerződéses rendelkezés, amelynek a tisztességtelensége főszabályként nem vizsgálható.” A Kúria 2/2014. PJE határozat 1. pontjának indokolása visszaütal a 6/2013. PJE határozat 1. pontjára, amely kifejezetten kimondja, hogy a devizaalapú kölcsönszerződések jellegadó sajátossága többek között az, hogy e szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintalapú kölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait.³⁷

A Kásler-ügyben az Európai Unió Bírósága a devizaalapú kölcsönrel kapcsolatban elemezte a „szerződés elsődleges tárgya” fogalmát. Egy későbbi, román vonatkozású ügyben, az *Andriuc-ügyben* az Európai Unió Bíróságához gyakorlatilag ugyanazt a kérdést intézték, mint a Kásler-ügyben, a Bíróság pedig meglepő módon ismét érdemben foglalkozott a kérdéssel, figyelemmel arra, hogy az *Andriuc-ügyben* az adósok devizahitelt és nem devizaalapú hitelt vettek fel. A devizahittel kapcsolatban az *Andriuc-ítélet* a következőképpen fogalmaz:

„Jelen esetben a Bíróság rendelkezésére álló iratok számos eleme azt mutatja, hogy az alapeljárásban szereplőhöz hasonló, egy eladó vagy szolgáltató és egy fogyasztó között külföldi pénznemben megkötött hitelszerződés egyedileg meg nem tárgyalt feltétele, amely alapján a hitelt ugyanebben a pénznemben kell visszafizetni, a 93/13 irányelv 4. cikke (2) bekezdésének értelmében a szerződés elsődleges tárgyának fogalma alá tartozik.”³⁸

Az Európai Unió Bírósága az ítéletben rámutatott, hogy a kölcsönszerződés alapvető szolgáltatásai – kölcsönösszeg átadása és kamat – egy pénzösszeghez kapcsolódnak, amelyet a folyósítás és a visszafizetés pénznemének hitelszerződésben történő rögzítésével kell meghatározni. Ezért a hitel meghatározott pénznemben történő visszafizetésének kötelezettsége főszabály szerint az adós kötelezettségének természetével

³⁶ Kásler-ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 45., 51. és 59.

³⁷ GOMBOS–LEHÓCZKI 2019: 439; FAZEKAS 2017: 99–106.

³⁸ *Andriuc-ítélet*, C-186/16, EU:C:2017:703, 37.

összefüggő kötelezettség, azaz a hitelszerződés lényeges jellemzőjének minősül.³⁹ Ugyanakkor a szerződés elsődleges tárgyának a meghatározására vonatkozó feltételek esetében a világosság és az érthetőség követelménye tiszteletben tartásának vizsgálata egy szűrés mechanizmust képez a 93/13 irányelv alkalmazhatósága szempontjából, ha ugyanis a sérelmezett feltételeket világosan és érthetően fogalmazták meg, akkor azokra az irányelv nem alkalmazható.⁴⁰

Tájékoztatás az árfolyamkockázatról

Hazai szabályozás

A fentiek alapján önmagában az a körülmény, hogy az árfolyamkockázat viselésének szabályai a főszolgáltatás körébe tartoznak, nem zárja ki e szerződési rendelkezések tisztességtelenségének vizsgálatát abban az esetben, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó (a továbbiakban: fogyasztó) számára annak tartalma a szerződéskötéskor – figyelemmel a szerződés szövegére, valamint a pénzügyi intézménytől kapott tájékoztatásra is – nem volt világos, nem volt érthető. Erre történő perbeli hivatkozás esetén tehát vizsgálni szükséges, hogy az adott konstrukció egyik lényegi eleme, az árfolyamkockázat fogyasztók általi viselése világos, érthető szerződési feltétel volt-e.⁴¹

Az rPtk. 205. §-ának (3) bekezdése értelmében a felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek, és tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről. A devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződések esetén a felek között információs egyensúlyhiány áll fenn.⁴² Ezt ellensúlyozandó, az rHpt. speciális többlettájékoztatási kötelezettséget írt elő a pénzügyi intézmények számára.⁴³ Az rPtk. 205. § (3) bekezdése szerinti általános együttműködési és tájékoztatási kötelezettséget a fogyasztónak minősülő ügyféllel kötendő devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén az rHpt. 203. §-a konkretizálja. A pénzügyi intézményeket 2005. január 1-je óta terheli az rHpt. alapján a devizahitel kockázatairól nyújtandó

³⁹ Andriciuć-ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 38. Az ítélet kiváló elemzését lásd: JUHÁSZ-KRISTON 2018: 40–49.

⁴⁰ GOMBOS-LEHÓCZKI 2019: 436.

⁴¹ 2/2014. PJE I. pontja.

⁴² CZUGLER 2014: 38.

⁴³ GÁRDOS-NAGY 2013: 377–378.

tájékoztatási kötelezettség. Ez a szabályozás 2008. szeptember 1-jétől ugyan változott, de ez csupán a „lakossági ügyfél” fogalmáról a „fogyasztónak minősülő ügyfél” fogalmára történő átállást jelentette, az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatási kötelezettség érdemében változást nem hozott. 2005. január 1-jétől 2008. augusztus 31. napjáig az rHpt. 203. § (6)–(7) bekezdése, 2008. szeptember 1. napjától kezdődően az rHpt. 203. § (4)–(5) bekezdése tartalmazta az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatási kötelezettség részletszabályait.

A tájékoztatás kötelezettje és jogosultja

Az rHpt. 203. § (4) bekezdése a pénzügyi intézmény kötelezettségévé teszi az árfolyamkockázatról való tájékoztatást. Pénzügyi intézmény a hitelintézet és a pénzügyi vállalkozás [rHpt. 4. § (1) bekezdés]. A hitelintézet fogalmát az rHpt. 5. §-a, a pénzügyi vállalkozás fogalmát az rHpt. 6. §-a határozza meg.

2008. augusztus 31. napjáig az rHpt. 203. § (6) bekezdése a „lakossági ügyfelet”, 2008. szeptember 1. napjától az rHpt. 203. § (4) bekezdése a „fogyasztónak minősülő ügyfelet” jelöli meg a tájékoztatás jogosultjának. A fogalmat – mindkét esetben – két részre szükséges bontani: egyrészt foglalkozni kell az rHpt. „ügyfél” fogalmával, másrészt tisztázni szükséges a „lakossági”, illetőleg „fogyasztónak minősülő” jelző jelentését.

Az rHpt. különbséget tesz az adós és az ügyfél fogalma között. Az rHpt. értelmező rendelkezéseit tartalmazó 2. számú mellékletének 10. pontja, amely a hitelnyújtás és a pénzkölcsönnyújtás fogalmát határozza meg, egyértelművé teszi, hogy az rHpt. az adós fogalma alatt azt a személyt érti, aki részére a hitelkeret rendelkezésre tartása vagy a kölcsönnyújtás történik. Az adós fogalmához képest az rHpt. sokkal gyakrabban és tágabb értelemben használja az ügyfél fogalmát, ugyanakkor a fogalommeghatározások között az ügyfél fogalmát nem, csupán az *ügyfélcsoport* fogalmát határozza meg az alábbiak szerint:

„Ügyfélcsoport (kapcsolatban álló ügyfelek csoportja): két vagy több ügyfél, akikkel szemben a hitelintézet (vagy azon vállalkozás, amelyre az összevont alapú felügyelet kiterjed) kockázatot vállalt és ez egyetlen kockázatnak minősül, mert

a) az egyik ügyfél közvetve vagy közvetlenül az Szmt. 3. § (2) bekezdésének 1. pontja szerinti meghatározó befolyást vagy az összevont alapú, valamint a kiegészítő felügyelethez kapcsolódó fogalommeghatározások szerinti ellenőrző befolyást gyakorol a csoport másik tagja felett,

b) az ügyfelek olyan kapcsolatban állnak egymással, hogy ha az egyiknél pénzügyi – különösen finanszírozási vagy visszafizetési – problémák merülnek fel, valószínűsíthető, hogy a másik is finanszírozási vagy visszafizetési nehézségekkel kénytelen számolni; ilyen kapcsolatnak számít különösen a 1. kezesség, készfizető kezesség, garanciák és egyéb biztosíték; 2. jogszabályon vagy szerződésen alapuló korlátlan és egyetemleges felelősség; 3. közvetlen kereskedelmi függőség, amelyet rövid távon nem lehet megszüntetni, illetőleg más üzleti kapcsolattal helyettesíteni; 4. közeli hozzátartozói viszony közös háztartásban élő hozzátartozók esetén.”⁴⁴

Egyértelmű, hogy a devizakölcsön-szerződés fogyasztónak minősülő adósát az árfolyamkockázatról tájékoztatni kell. A gyakorlatban az olyan többszereplős ügyletekben felmerülő tájékoztatási kötelezettség lehet kérdéses, amikor az ügyletnek több adósa van, vagy az adós(ok) mellett készfizető kezes, illetőleg zálogkötelezett is ügyleti szereplő. Kötelező-e minden adóst külön-külön, illetőleg kötelező-e a készfizető kezest, zálogkötelezettet tájékoztatni a devizakölcsön kockázatairól?

A Kúria az egyik eseti döntésében – ahol az adós házasátársa készfizető kezesként szerepelt a devizakölcsön-szerződésben, de az árfolyamkockázatról semmilyen tájékoztatást nem kapott – foglalkozott ezzel a kérdéssel, és a következőképpen foglalt állást:

„Az rHpt. 203. § (4) bekezdése devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetére írja elő a kockázat közlését, abból azonban, hogy ezt a szerződéses ügylet egészére vonatkoztatja, a 2. számú melléklet III. része 20. pontjában foglaltakból derül ki. E rendelkezésekből az következik, hogy a tájékoztatási kötelezettség mindazokra kiterjed, akikkel szemben a bank az adott szerződéses ügylet kapcsán kockázatot vállalt. Ez azt jelenti, hogy az ügylettel járó kockázatokat nemcsak az adós, hanem az adóstárs [rHpt. 2. számú melléklet III. része 20. b) pont 2. alpont] és a kezes részére [rHpt. 2. számú melléklet III. része 20. b) pont 1. és 4. alpont] is fel kell tární.⁴⁵ [...] Ennek oka az adott esetben az, hogy az ügyfelek közötti kapcsolat jellege miatt (adós, kezes) az egyiküknél felmerülő pénzügyi problémák a másikuknál is finanszírozási nehézségként jelentkezhetnek. A jogalkotót a fogyasztó védelme mellett vélhetően a banki pozíciók erősítése is motiválta a kockázati csoportok ily módon történő meghatározásakor: a bank a szerződésből fakadó kockázatot (konkrét esetben az árfolyamkockázatot) csak akkor háríthatja át, ha az annak vállalásához szükséges egyedi tájékoztatással az azonos kockázati csoportba tartozó valamennyi ügyletet – az I. rendű felperes adós mellett a szintén ügyfélnek minősülő II. rendű felperes készfizető kezest is – ellátta.”⁴⁶

⁴⁴ rHpt. 2. számú melléklet III. rész 20. pont.

⁴⁵ Ezt időközben (2015. február 1-jétől) a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény (Hpt.) 1. § (5) bekezdése is kimondja.

⁴⁶ Pfv.I.22.024/2017/6.

A zálogkötelezetttről az eseti döntés nem szól, de nyilvánvaló, hogy az rHpt. 2. számú melléklet III. része 20. b) pont 1. alpontja alá a zálogkötelezett is besorolható.

A pénzügyi intézményt kizárólag akkor terheli kockázatfeltárási kötelezettség, ha az ügyfél *lakossági* ügyfélnek (2018. augusztus 31. napjáig) vagy *fogyasztónak* (2008. szeptember 1. napjától) minősül. Ez a megfogalmazás a természetes személyekre szűkíti az árfolyamkockázat szempontjából vizsgálándó szerződések körét, ezért a gyakorlatban olyan kategóriák minősítése válik kérdésessé, mint az egyéni vállalkozó, az őstermelő vagy a gazdálkodó szervezet adós mellett személyi (kezes) vagy dologi biztosítékot (zálogkötelezett) nyújtó természetes személy. Ez a kérdéskör pedig már a devizahitel-szerződések fogyasztó fogalmának problémaköréhez visz el, amellyel kapcsolatban lásd *A fogyasztási kölcsön* című alfejezetet.

A tájékoztatási kötelezettség tárgya

Az rHpt. kizárólag a „devizahitel” nyújtására irányuló szerződés esetén írja elő az árfolyamkockázat feltárását. Az Európai Unió Bíróságának Kásler-, az Andriciuc- és az Ilyés-ügyben hozott ítéleteiből következően a tájékoztatási kötelezettség nemcsak a devizahitel-szerződésre, hanem a devizaalapú hitelszerződésre is vonatkozik. Ezt erősítette meg a 6/2013. PJE és a 2/2014. PJE határozat is.

Az előző alcímben kifejtettek alapján a devizahitel nyújtására irányuló szerződés fogalmát tágan kell értelmezni, így hatálya alá tartozik a zálogszerződés és a kezesi szerződés is.

Megoszlanak a vélemények arról, hogy a devizakölcsön-szerződés megkötését követően bekövetkező tartozásátvállalás (rPtk. 332. §) esetén szükséges-e az új adóst az árfolyamkockázatról tájékoztatni. Egyesek szerint a jogosult (pénzintézet) hozzájárulásával bekövetkező tartozásátvállalás esetén ugyan alanyváltás történik a kötelezeti oldalon, de az eredeti kötelezett helyébe lépő átvállalóra a tartozás annyiban és olyan terjedelemben száll át, amennyiben és amilyen terjedelemben az átvállalás időpontjában fennállott [rPtk. 332. § (2)]. Mivel a devizahitel-konstrukció lényege az, hogy a tartozás (a tőkekövetelés) összege folyamatosan változik, ennek a tartozásátvállaláskor világosan ki kell derülnie, a tartozásátvállalónak az árfolyamkockázattal, annak következményével tisztában kell lennie. Más álláspont szerint a tartozásátvállalás nem minősül az rHpt. 203. §-a szerinti devizahitel nyújtására irányuló szerződésnek, a tartozásátvállalás az adós és a tartozásátvállaló közötti megállapodás, a pénzügyi intézmény pusztán a hozzájárulás kérdésében dönthet. Ebből következően az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás a pénzintézetet nem terheli.

Nem terjed ki az rHpt. 203. §-a szerinti tájékoztatási kötelezettség a devizaalapú *pénzügyi lízingszerződésre*. Erre a 2/2004. PJE határozat csak közbevetőleg utal, de a Kúria már több eseti döntésében kifejtette, hogy az rHpt. 203. §-ában írtak kiterjesztő értelmezésének nincs helye: mivel az rHpt. devizahitel nyújtására irányuló szerződést említ, ebbe a körbe nem vonható be a pénzügyi lízingszerződés.⁴⁷ Ez azonban nem jelenti azt, hogy a pénzügyi lízingszerződést kötő pénzügyi intézményt ne terhelne az rPtk. 205. § (3) bekezdése szerint az ilyen szerződést érintő minden lényeges körülményre vonatkozó tájékoztatási kötelezettség.⁴⁸

A tájékoztatási kötelezettség tartalma

Az Európai Unió Bírósága által szabott követelmények

Az rHpt. 203. § (5) bekezdés *a)* pontja szűkszavúan annyit mond, hogy a devizahitel nyújtására irányuló szerződés esetén a kockázatteltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kell az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztőrészletre. Ennek megfelelően a kockázatteltárásnak az rHpt. 203. § (5) bekezdése szerint két lényeges eleme van: az árfolyamkockázat ismertetése és az árfolyamkockázat hatásának közlése.

A Kásler-ítélet és a Kúria 2/2014. PJE határozata kihirdetését követően világossá vált, hogy a devizahiteles perek túlnyomó többségében nem kerülhet meg az árfolyamkockázati tájékoztatás átláthatóságának vizsgálata.⁴⁹ Ennek ellenére a 2010-es években a devizahiteles ügyekben – a fogyasztóvédelmi szempontokat kevésbé értékelő – formális magánjogi döntések születtek. A bíróságok túlnyomó többsége a 2019. április 10-én elfogadott konzultációs testületi vélemény⁵⁰ közzététele előtt az EUB által támasztott kívánalmakat nem kielégítő tájékoztatások kapcsán a jóhiszeműség és tisztesség, valamint a kölcsönös együttműködési kötelezettség magánjogi elveivel operálva a szerződés érvénytelenségét nem állapította meg, azzal érvelve, hogy a nagy összegű és hosszú távú pénzügyi elköteleződés okán a fogyasztótól elvárható a szerződés

⁴⁷ BH2016. 148. [27].

⁴⁸ BH2016. 148. [27]; Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.443/2016/4.; Debreceni Ítéltábla Pf.II.21.203/2017/5.

⁴⁹ Európai Unió Bírósága C-26/13., Kásler és Káslerné Rábai ügyben 2014. április 30-án hozott ítélete, ECLI:EU:C:2014:282.

⁵⁰ Emlékeztető a DH. törvények hatálya alá tartozó szerződések érvénytelenségével kapcsolatos perekkel foglalkozó Konzultációs Testület 2019. április 10. napján tartott üléséről. Lásd: <https://kuria-birosag.hu/hu/konz-ervenytelenseg>

megkötése előtti körütekintő tájékozódás, a szerződés elmélyült áttanulmányozása, szükség esetén szakember segítségének igénybevétele. Ezzel szemben a fogyasztó javára hozott döntések száma elenyésző volt.

Nem véletlen, hogy a 2010-es évek második felében fogyasztóvédelmi megközelítésből több olyan magyar ügyben is előzetes döntéshozatali kérelemmel fordultak az eljáró bíróságok az Európai Unió Bíróságához, amelyek részben vagy egészben az árfolyamkockázati tájékoztatás részleteinek tisztázására irányultak. Erről szólt az Ilyés-ügy (C-51/17), a Czakó-ügy (C-126/17), a VE-ügy (C-227/18), az EP-ügy (C-670/20).⁵¹ Ezek közül az elsőként érkezett Ilyés-ügyben 2018. szeptember 20-án ítélet született; a többi ügyben a Bíróság indokolt végzéssel határozott.⁵² Az Európai Unió Bíróságának e döntései a tájékoztatás tartalmát alapvetően abból a nézőpontból közelítették meg, hogy a tájékoztatás mikor felel meg a világos és érthető megfogalmazás követelményének, vagyis az átláthatóság (transzparencia) elvének.⁵³

Az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlata alapján az árfolyamkockázatot adóssra telepítő szerződési kikötés az alábbi esetben felel meg a *világos és érthető megfogalmazás* követelményének:

- A szerződésben átlátható módon kell megjelölni a bank által a kölcsönfelvevő rendelkezésére bocsátott *pénzösszeget* devizában (kirovó pénznemben) kifejezve, amelyet a lerovó pénznemhez képest kell meghatározni.⁵⁴
- Amennyiben a kölcsönadott devizaösszeget a folyósítás időpontjában érvényes árfolyamhoz igazítják, a bank által kölcsönadott teljes összeg lerovó pénznemre történő *átszámítási mechanizmusának*, az alkalmazandó *árfolyamnak*, a *törlesztőrészletek* összegének és a *futamidőnek* is átláthatónak kell lennie oly módon, hogy az adós értékelni tudja a szerződésből eredően őt érintő gazdasági következményeket, köztük különösen a kölcsönének teljes költségét.⁵⁵
- A tájékoztatásnak ki kell terjednie az *árfolyamváltozás* lehetőségére és annak *következményeire, kockázataira*. Az árfolyamváltozás körében a kölcsönfelvevőt tájékoztatni kell a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészletekre

⁵¹ Ilyés-ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750; Czakó-végzés, C-126/17, EU:C:2018:107; VE-végzés, C-227/18, EU:C:2018:891; EP és társai végzés, C-670/20, EU:C:2021:1002.

⁵² BODZÁSI 2018: 69–72; GOMBOS–LEHÓCZKI 2019: 437.

⁵³ GOMBOS–LEHÓCZKI 2019: 438.

⁵⁴ Kásler-ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 75; Van Hove-ítélet, C-96/14, EU:C:2015:262, 50; Andriciuuc-ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 45; Czakó-végzés, C-126/17, EU:C:2018:107, 32. és 35.

⁵⁵ Bucura-ítélet, C-348/14, EU:C:2015:447, 66; Andriciuuc-ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 47; Czakó-végzés, C-126/17, EU:C:2018:107, 32. és 35; VE-végzés, C-227/18, EU:C:2018:891, 36.

gyakorolt hatásáról.⁵⁶ A fogyasztónak egyértelmű tájékoztatást kell kapnia arról, hogy az árfolyamkockázat számára esetlegesen gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben a kölcsönt törlesztenie kell, és amelyben rendszerint a jövedelmét kapja, leértékelődik.⁵⁷ Így a tájékoztatás nem felel meg az átláthatóság követelményének, ha a fogyasztóval közölt információk – még ha jelentős mennyiségűek is – azon a feltételezésen alapulnak, hogy a kölcsön pénzneme és a fizetés pénzneme közötti átváltási arány a szerződés teljes időtartama alatt stabil marad.⁵⁸

A hazai joggyakorlat

A Kúria először a 6/2003. PJE és a 2/2014. PJE határozatban foglalkozott jogegységi szinten az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás átláthatóságának kérdésével. A hivatkozott jogegységi határozatok az Európai Unió Bíróságának fent részletezett ítélkezési gyakorlatával maradéktalanul összhangban állnak. A Kúria – az rHpt. 203. §-ára utalással – rámutatott, hogy a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásulvételét az ügyfél aláírásával igazolja. Ennek az ügyfél által aláírt kockázatfeltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kell az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztőrészletre. A tájékoztatásnak tehát ki kellett terjednie az árfolyam változásának lehetőségére, és arra, hogy annak milyen hatása van a törlesztőrészletekre.⁵⁹ Ha a szerződés szövegéből és a pénzügyi intézmény által nyújtott tájékoztatásból egyértelműen felismerhető volt az átlagos fogyasztó mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára, hogy az árfolyamkockázat korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, és hogy az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa, a kikötés tisztességtelensége az rPtk. 209. § (5) bekezdésében foglaltakra tekintettel nem vizsgálható.⁶⁰

A devizahiteles perek jelentős részében a fogyasztók arra hivatkoznak, hogy az általuk kapott pénzintézeti tájékoztatás formális; a pénzintézet nem nyújtott számukra

⁵⁶ Andriciuc-ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 49; Ilyés-ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750, 74.

⁵⁷ Andriciuc-ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703, 50; Ilyés-ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750, 75; VE-végzés, C-227/18, EU:C:2018:891, 35; EP-végzés, C-670/20, EU:C:2021:1002, 30.

⁵⁸ BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-609/19, EU:C:2021:469, 53.; EP-végzés, C-670/20, EU:C:2021:1002, 30.

⁵⁹ 6/2013. PJE határozat indokolásának III/3. pontja.

⁶⁰ 2/2014. PJE határozat indokolásának III/1. pontja; Pfv.I.21.883/2014/3.

olyan jellegű tájékoztatást, amely minden eshetőségre kiterjedő „jövőképelemzést” tartalmazna. A 6/2013. PJE határozat indokolása ennek kapcsán kifejti:

„A tájékoztatási kötelezettség nem terjedhetett ki az árfolyamváltozás várható irányára, előre nem látható mértékére, a kockázat reális voltára, valószínűségére. Ahogy arra a Kúria az EBH2012. G.4. számon közzétett elvi határozatában már rámutatott, a pénzügyi intézménynek nem kellett arról nyilatkoznia, hogy a hosszabb távra kötött szerződés ideje alatt mi lehet az árfolyamváltozás felső határa. Ilyen tartalmú tájékoztatási kötelezettséget egyébként nem is lehetne teljesíteni, mert az árfolyam emelkedésének, csökkenésének nincs pontosan előre látható, kiszámítható mértéke, illetve korlátja, különösen hosszú időintervallum esetén. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete által a Kúria részére 2013. május 31-én adott tájékoztatás szerint, a 2001–2008 közötti időszakban a pénzügyi intézmények sem láthatták előre a jövőbeni árfolyamváltozásnak sem a mértékét, sem az irányát. Ezen időszakban a Magyar Nemzeti Bank stabilitási jelentései sem utaltak jelentős árfolyamváltozásra.”⁶¹

A Kúria Elnöke által a devizahiteles érvénytelenségi perek jogalkalmazási kérdéseinek vizsgálatára felállított *Konzultációs Testület* 2019. április 10-i – nem kötelező érvényű, de a bírói gyakorlatot orientáló – véleménye továbbfejlesztette a Kúria jogegységi határozataiban foglaltakat. Az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatással kapcsolatban két lényeges körülményben oszlatta el a joggyakorlat kételyeit. Egyrészt kimondta, hogy nem minősül megfelelő tájékoztatásnak, ha az árfolyamkockázat viselése csak kikövetkeztethető a szerződés egyes rendelkezéseiből, vagy az több különböző okiratban (például ÁSZF, üzletszabályzat, hirdetmény) szereplő rendelkezések együttes értelmezése alapján válik világossá. Álláspontom szerint ebből az következik, hogy nem tartható fenn több ítéletáblának a konzultációs testületi vélemény közzétételét megelőző következetes gyakorlata, amelynek értelmében a külön kockázatfeltáró nyilatkozat hiánya a szerződés érvényességét nem érinti, ilyen esetben a szerződés, az annak részét képező üzletszabályzat rendelkezései, illetve a szerződéskötéskor szóban kapott tájékoztatás alapján kell vizsgálni, hogy a fogyasztó alappal gondolhatta-e, hogy őt nem terheli árfolyamkockázat, illetve hogy az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának nincs felső határa. Nyilvánvaló ugyanis, hogy éppen a tájékoztatás világossága és egyértelműsége (átláthatósága), a többlettájékoztatás lényege kérdőjeleződik meg, ha az egyedi szerződés, az általános szerződési feltételek és az üzletszabályzat szabályainak rengetegéből a fogyasztónak kell „összevadásznia” az árfolyamkockázatra való figyelemfelhívást.

⁶¹ 6/2013. PJE határozat indokolásának III/3. pontja.

A Konzultációs Testület véleménye másrészt rámutatott, hogy a tájékoztatás – összhangban az Európai Unió Bírósága vonatkozó iránymutatásaival – akkor megfelelő, ha abból kitűnik, hogy a fogyasztóra hátrányos árfolyamváltozásnak nincs felső határa, vagyis a törlesztőrészlet akár jelentősen is megemelkedhet, valamint ha abból az is kitűnik, hogy az árfolyamváltozás lehetősége valós, az a hitel futamideje alatt is bekövetkezhet. A tájékoztatásból egyértelműen ki kell tűnnie nemcsak annak, hogy az árfolyamváltozással számolni kell, hanem annak is, hogy az nem elhanyagolható mértékű kockázatot jelent, és nem csak elhanyagolható mértékben növelheti a törlesztőrészleteket.⁶²

Annak ellenére, hogy a konzultációs testületi vélemény a korábban felhalmozódott többségi bírói gyakorlatot összegezte, közjogi kötőerő hiányában továbbra sem teremtett jogegységet egy majdnem egy évtizedes vitás kérdésben. Az árfolyamkockázati tájékoztatás átláthatóságával kapcsolatos minimumkövetelmények még a Kúria ítélező tanácsai előtt sem voltak egységesek. Végül a Kúria jogegységi panaszeljárás keretében hozott – jogegységi határozat hatályú – határozatában tett pontot ennek a kérdésnek a végére, amely szerint:

„A 2/2014. PJE határozat 1. pontja azzal a kötelező értelmezéssel alkalmazható, amely szerint akkor megfelelő tartalmú az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás, ha az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó a tájékoztatás alapján a szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázat tényén és mibenlétén kívül azt is felismerheti és értékelni tudja, hogy a nemzeti fizetőeszköz (a forint) árfolyama a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti deviza árfolyamához képest számára akár jelentős mértékben is kezdvözötlően változhat, és ezáltal a fogyasztó fennálló tartozásának, a szerződés szerinti ütemezésben esedékessé váló fizetési kötelezettségének mértéke jelentősen megemelkedhet.”⁶³

A jogegységi panaszhatározattal és az utóbbi években meghozott felsőbbbírósaági döntésekkel letisztulni látszik az árfolyamkockázati tájékoztatás tartalmával kapcsolatos egységes követelményrendszer, amelynek kereteit a Kúriának az egyedi ügyekben megfogalmazott elvei alapján az alábbiak szerint lehet összegezni:

- Az árfolyamkockázat mibenlétét szabályozó szerződéses feltételek átláthatóságával kapcsolatban felállított követelményrendszert a fogyasztói irányelv,

⁶² A Kúria mellett működő Konzultációs Testület 2019. április 10-i üléséről készült emlékeztető 4., 8–9. pontja.

⁶³ Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.015/2021/15. jogegységi hatályú határozata.

az irányelvet a hazai jogba átültető nemzeti szabályozás, valamint az Európai Unió Bíróságának a fogyasztói irányelvet kötelező jelleggel értelmező ítéletei adják meg.⁶⁴

- Az Európai Unió Bírósága joggyakorlata által felállított követelményrendszer megvalósulását az árfolyamkockázati tájékoztatás tisztességtelenségének megítélése során összességében kell vizsgálni, az egyes ítéletek indokolásában megfogalmazott megállapításokat nem kell, illetve nem lehet taxatív felsorolásnak tekinteni, ahogy nem lehet egyes elemeket sem kiragadottan értékelni, hanem a szerződés egyéb rendelkezései figyelembevételével kell megítélni, hogy a nyújtott tájékoztatás megfelelt-e a tisztességes tájékoztatással szemben felállított követelményrendszernek.⁶⁵
- Az átláthatóság feltételezi az áttekinthetőséget. „Nem felel meg a devizaalapú kölcsönszerződés részévé vált általános szerződési feltétele szabályozási megoldása az átláthatóság követelményének, ha az árfolyamkockázat összefüggései nem jelennek meg a fogyasztó számára áttekinthetően, világos és érthető tartalommal.”⁶⁶ Nem fogadható el a pénzügyi intézményt terhelő tájékoztatási kötelezettség teljesítéseként, ha a fogyasztó több, külön iratban szereplő szerződéses feltétel együttes értelmezése és több szerződéses rendelkezés egybevetése alapján csak kikövetkeztetni tudja az árfolyamkockázat mibenlétét, fizetési kötelezettségére gyakorolt hatását.⁶⁷
- A pénzügyi intézmény által az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás anélkül is megfelelő lehet, ha nem számításokkal, képletekkel, diagrammal mutatja be a fogyasztó számára az ügyletben rejlő kockázatokat. A szükséges tartalommal rendelkező, világos megfogalmazású szöveges tájékoztatás is alkalmas lehet az információs egyensúlyi helyzet biztosítására.⁶⁸
- A pénzügyi intézmény által nyújtott tájékoztatásból egyértelműen felismerhetőnek kell lennie az átlagos fogyasztó számára, hogy az árfolyamkockázat kizárólag őt terheli.⁶⁹ Ez azonban természetesen nem kielégítő tájékoztatás: az árfolyamkockázatról nyújtott tájékoztatás nem felel meg a tisztességes

⁶⁴ BH2022. 130-I. – Gfv.VI.30.098/2021/6.

⁶⁵ BH2021. 141. – Gfv.VII.30.090/2020/9.; BH2022. 103-II. – Gfv.VI.30.225/2021.

⁶⁶ Kúria Gfv.VII.30.112/2020/3.

⁶⁷ Kúria Gfv.VII.30.274/2019/6.; Kúria Pfv.I.20670/2020/4.; Kúria Gfv.VII.30.074/2020/6.

⁶⁸ Kúria Gfv.VII.30.448/2019/7.

⁶⁹ Kúria Gfv.VII.30.322/2020/6.

tájékoztatással szembeni elvárásoknak, ha az kizárólag az árfolyamkockázat fogyasztó általi viselését tartalmazza.⁷⁰

- Megfelelő az árfolyamkockázatra vonatkozó tájékoztatás akkor, ha az tájékoztatja a fogyasztót arról, hogy mit jelent az árfolyamkockázat, elmagyarázza annak mechanizmusát (mibenlétét), annak a fogyasztó fizetési kötelezettségére gyakorolt hatását; világos és érthető módon felhívja a figyelmet arra is, hogy az árfolyam fogyasztó szempontjából kedvezőtlen változásának reális esélye van, ami akár jelentősen megemelheti a fizetési kötelezettségeit, azaz gazdaságilag jelentősen kedvezőtlen helyzetbe hozza.⁷¹
- Ezzel szemben az a tájékoztatás, amely lényegében csak arról szól, hogy az adós hiteltörlesztési és kamatfizetési kötelezettségének összege „erősen függ” az adott deviza magyar forinttal, illetve egyéb devizákkal szembeni árfolyamának alakulásától, és a deviza árfolyamának változása egyaránt növelheti és csökkentheti a hitelszolgálat és a magyar forintban folyósított kölcsön összegét, de nem hívja fel a fogyasztó figyelmét kellő súllyal, átlátható módon az árfolyamkockázat mibenlétére, az árfolyamromlás valós, lehetséges jelentős mértékére, arra, hogy annak esetleges, előre nem látható bekövetkezése az adós fogyasztó gazdasági helyzetét rendkívül súlyosan érintheti, nem világos és nem érthető.⁷²
- A tájékoztatásnak nem kell kiterjednie az árfolyamváltozás várható irányára, előre nem látható mértékére, de utalnia kell arra, hogy az árfolyamkockázatot a fogyasztó korlátlanul viseli.⁷³ Az Európai Unió Bírósága egy magyar ügyben ezzel összhangban a következőképpen foglalt állást:

„Az olyan devizahitel-szerződés, amely úgy terheli a fogyasztóra az árfolyamkockázatot, hogy nem figyelmezteti kifejezetten a fogyasztót arra, hogy az árfolyamváltozásnak nincs felső határa, és amely csak tájékoztató jelleggel említi meg a kölcsön devizában kifejezett összegét és a törlesztőrészletek nemzeti fizetőeszközben kifejezett összegét, a világos és érthető megfogalmazás követelményének megfelelően, ha a fogyasztó a hitelező által rendelkezésére bocsátott információk összessége alapján képes lehetett értékelni az árfolyamkockázatnak a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit.”⁷⁴

⁷⁰ BH2020. 151. – Gfv.VII.30.096/2019.

⁷¹ BH2022. 103-I. – Gfv.VI.30.225/2021.; BH2022. 130-II. – Gfv.VI.30.098/2021/6.; Kúria Gfv. VI.30.548/2021/5.

⁷² Kúria Gfv.VII.30.090/2020/9.; Kúria Gfv.VI.30.019/2022/3.

⁷³ 6/2013. PJE határozat

⁷⁴ VE-végzés, C-227/18, EU:C:2018:891, 38. és 40.

- Az árfolyamkockázat viselését szabályozó általános szerződési feltételek átláthatóságának megítélése során a felek közötti szerződés szövegén túl a pénzügyi intézmény által a fogyasztó részére egyéb úton nyújtott tájékoztatást is értékelni kell.⁷⁵
- A tájékoztatás szempontjából fogyasztó alatt nem a perbeli, egyedi fogyasztó értendő, hanem az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körütekintő átlagos fogyasztó. Ebből az is következik, hogy a tájékoztatást nem kell egyénre szabni, ezért nem helytálló a devizahiteles perekben gyakran olvasható hivatkozás, hogy a kockázatfeltárás nem egyéniesített az adott fogyasztóra. Az árfolyamkockázatról tájékoztatás megfelelősége szempontjából ugyanis nem azt kell vizsgálni, hogy a tájékoztatás az egyedi fogyasztó vagy fogyasztói csoport, hanem hogy a szokásosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körütekintő átlagos fogyasztó számára világos és érthető volt-e.⁷⁶ Az árfolyamkockázatról történő tájékoztatás során az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körütekintő átlagos fogyasztó ismereteire kellett figyelemmel lenni, annak egyediesítése nem volt elvárás erre irányuló kifejezett fogyasztói igény hiányában.⁷⁷

A tájékoztatás módja, ideje

Az rHpt. 203. §-a előírja, hogy a „pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásulvételét az ügyfél aláírásával igazolja”. Az rHpt. 203. §-ának normaszövege szerint a kockázatfeltárásnak a „szerződéses ügyletben” kell megtörténnie, a törvénymódosítás indokolása szerint „külön kockázatfeltáró nyilatkozatban” célszerű tájékoztatni az ügyfelet.⁷⁸ Mindez alapvetően azt a törvényalkotói koncepciót feltételezi, hogy a kockázatfeltárást írásban kell teljesíteni.

Az eddigi hazai bírói gyakorlat az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatást mind a szerződésben, mind külön kockázatfeltáró nyilatkozatban elfogadja. Az árfolyamváltozásnak a fogyasztó fizetési kötelezettségét érintő hatásának megítélése több

⁷⁵ Kúria Gfv.VII.30.034/2019/5.

⁷⁶ Kúria Pfv.VIII.20.623/2021/13.

⁷⁷ BH2021. 108-I. – Gfv. VII. 30.066/2020.

⁷⁸ Vö.: az rHpt. 203. §-át módosító, a pénzügyi konglomerátumok kiegészítő felügyelete tekintetében egyes pénzügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2004. évi LXXXIV. törvény 30. §-ához fűzött indokolással.

dokumentum, bizonyíték (szerződés, kockázatfeltáró nyilatkozat, reklámanyagok, esetleg a szerződéskötés körülményei, az ott elhangzottakról nyilatkozó tanúvallomások) együttes figyelembevételével lehetséges.⁷⁹ A Kúria mellett működő Konzultációs Testület (és az eddigi bírói gyakorlat) emellett nem tartja kizártnak a tájékoztatás szóbeli jellegét sem,⁸⁰ ez esetben viszont különös gonddal vizsgálandó, hogy a tájékoztatás a fenti követelményeknek egyébként megfelelt-e, és hogy a fogyasztó számára elegendő idő állt-e rendelkezésre a mérlegeléshez.

Az Európai Unió Bíróságának gyakorlata az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás *időpontjával* kapcsolatban már többször állást foglalt. Az Európai Unió Bírósága a 93/13 irányelv 20. preambulumbekzdésére utalással – más ügyek mellett – a Kásler- és az Ilyés-ítéletben is elvi jelleggel hangsúlyozta, hogy

„a fogyasztó számára ténylegesen lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a szerződés összes feltételét megismerhesse. A szerződési feltételekről és a szerződéskötés következményeiről a szerződés megkötése előtt időben nyújtott tájékoztatás ugyanis alapvető jelentőségű a fogyasztó számára annak eldöntéséhez, hogy szándékában áll-e az eladó vagy a szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeket elfogadva az eladóval vagy a szolgáltatóval szerződéses kapcsolatba lépni.”⁸¹

A fogyasztót tehát az árfolyamkockázatról „a szerződéskötést megelőzően időben” tájékoztatni kell. Hogy mi minősül „a szerződés megkötése előtt időben” nyújtott tájékoztatásnak, azzal kapcsolatban a 93/13 irányelvhez fűződő európai bírósági gyakorlat nem mond semmit, csupán azt, hogy ezt minden ügyben egyedileg kell eldönteni.⁸²

A hazai kúriai gyakorlat is rámutat, hogy a tisztességtelenségről való döntés a tájékoztatás tartalmi értelmezésén kívül annak vizsgálatát is megköveteli, hogy a tájékoztatás

⁷⁹ VEZEKÉNYI 2019: 391.

⁸⁰ A Kúria mellett működő Konzultációs Testület 2019. április 10-i üléséről készült emlékeztető 10. pontja.

⁸¹ Ilyés-ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750, 76. Lásd még: RWE Vertrieb ítélet, C-92/11, EU:C:2013:180, 44; Kásler-ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282, 70; Gutiérrez Naranjo és társai ítélet, C-154/15, C-307/15 és C-308/15, EU:C:2016:980, 50.

⁸² A lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról szóló 2014/17/EU irányelv 14. cikk (6) bekezdése szerint a tagállamok legalább hét napban állapítják meg azt az időtartamot, amely alatt a fogyasztónak elegendő idő áll rendelkezésére az ajánlatok összehasonlításához, következményeik felméréséhez és a tájékoztatáson alapuló döntéshozatalhoz. A fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény 13. § (1) bekezdése szerint jelzáloghitel és ingatlanra vonatkozó pénzügyi lízing igénylése esetén a hitelezőre nézve kötelező ajánlat megtételekor a szerződés tervezetét a fogyasztó kérése nélkül is legalább három nappal a tervezett szerződéskötést megelőzően a fogyasztó rendelkezésére kell bocsátani. A fogyasztó a három nap leteltéig az ajánlatot nem fogadhatja el.

olyan időpontban történt-e, amely a fogyasztó számára lehetővé tette a tájékoztatóban foglaltak kellő megfontolását.⁸³ Az Ilyés-ítélet kihirdetését követően meghozott egyik kúriai határozat a szerződés megkötése előtt egy hónappal megkapott tájékoztatás kapcsán hangsúlyozta: „A felperes a szerződés megkötése előtt időben tájékoztatást kapott a forint árfolyama esetleges gyengülésének, az irányadó kamat változásának lehetőségéről, és arról, hogy ez gazdaságilag nehéz helyzetbe hozhatja.”⁸⁴ A gyakorlatban inkább a szerződés aláírásával egy időben megkapott tájékoztatás megfelelősége kérdéses. Ezzel foglalkozott a Kúria mellett működő Konzultációs Testület, és a következőképpen fogalmaz: „Az, hogy az árfolyamkockázatról való tájékoztatást tartalmazó okirat aláírására a szerződéskötéssel egyidejűleg kerül sor, akkor nem kifogásolható, ha a félnek elegendő idő állt rendelkezésére annak áttanulmányozására a szerződés aláírását megelőzően.”⁸⁵ Ez az útmutatás egyéni bírói mérlegelés körébe utalja a kérdés megválaszolását.

A Kúria útmutatása szerint e körben mérlegelendő szempontok lehetnek – a teljeség igénye nélkül –, hogy maga a fogyasztó személyes meghallgatása során hogyan nyilatkozott, tanúvallomások alapján milyen következtetésre kell jutni, kötött-e a fogyasztó korábban már devizaalapú szerződést, ott kapott-e tájékoztatást, milyen magatartást tanúsított a szerződéskötés folyamata során.⁸⁶ Értékelendő, hogy a per során végig következetesen, hangsúlyosan kitartott-e azon érvelése mellett, miszerint nem állt kellő idő rendelkezésére az árfolyamkockázat vállalása megfontolására, és mindezekkel szemben a hitelező bank milyen ténybeli ellenérveket adott elő.⁸⁷

A hibás tájékoztatás jogkövetkezményei

A tájékoztatás hibái

A fentiek alapján a tájékoztatási kötelezettség fogyatékoságának *három csoportja* körvonalazható.

A legriválisabb eset a tájékoztatás hiánya, ilyenkor tulajdonképpen tájékoztatásról sem lehet beszélni. A gyakorlatban ezzel egyenértékű, amikor a tájékoztatás *megtörténtét*

⁸³ Kúria Gfv.VII.30.014/2020/6.

⁸⁴ Kúria Gfv.VII.30.020/2018/5.; hasonlóan: Kúria Gfv.VII.30.238/2020/6.

⁸⁵ A Kúria mellett működő Konzultációs Testület 2019. április 10-i üléséről készült emlékeztető 5. pontja.

⁸⁶ Kúria Gfv.VII.30.286/2020.; Kúria Gfv.VII.30.407/2019.

⁸⁷ Kúria Gfv.VI.30.467/2020/9.

és *elvárt tartalmát* a pénzügyi intézmény sem kockázatfeltáró nyilatkozattal, sem a szerződés világos és érthető rendelkezéseivel, sem pedig szóbeli tájékoztatás megtörténtével nem tudja bizonyítani. Hangsúlyozandó, hogy a szerződésbe vagy kölcsönkérelembe foglalt olyan nyilatkozat, hogy az árfolyamkockázatról az ügyfelet megfelelően tájékoztatták, önmagában nem mentesíti a pénzintézetet a szerződés érvénytelenségének megállapítása iránti kérelem teljesítése alól, a szolgáltatónak a tájékoztatás valós tartalmát is bizonyítani kell, méghozzá az adós által aláírt okirattal [rHpt. 203. § (4) bekezdés].⁸⁸

A második esetkör az, amikor ugyan történt tájékoztatás, de az nem felel meg a fentebb részletezett követelményeknek. Ennek a kategóriának szélesebb a tárháza. A tájékoztatás tartalma lehet *hiányos* (például semmilyen módon nem utal a kockázat korlátlan voltára, az árfolyamgyengülés reális lehetőségére) vagy *nem világos* (például ha a tájékoztatás tartalmát csak kikövetkeztetni lehet több rendelkezés együttes értelmezésével). Hibás a tájékoztatás akkor is, ha nem a szerződéskötést megelőzően megfelelő időben történt (például a szerződés aláírásával egyidejűleg, ha a szerződéskötés körülményei arra utalnak, hogy az elolvasásra és értelmezésre nem volt elegendő idő).

Végül előfordulhat az is, hogy a megfelelő írásbeli tájékoztatás ellenére a fogyasztó bizonyítja, hogy a pénzügyi intézménytől kapott szóbeli tájékoztatás tartalma vagy egyéb körülmények folytán alappal gondolhatta, hogy a kockázat csekély vagy nem valós.

A bíróságok túlnyomó többsége a 2019. április 10-én elfogadott konzultációs testületi vélemény közzététele előtt az Európai Unió Bírósága által támasztott kívánalmaknak tökéletesen nem megfelelő tájékoztatások kapcsán a jóhiszeműség és tisztesség, valamint a kölcsönös együttműködési kötelezettség magánjogi elveivel operálva a szerződés érvénytelenségét nem állapította meg, azzal érvelve, hogy a nagy összegű és hosszú távú pénzügyi elköteleződés okán a fogyasztótól elvárható a szerződés megkötése előtti körültekintő tájékozódás, a szerződés elmélyült áttanulmányozása, szükség esetén szakember segítségének igénybevétele. Ezzel szemben a fogyasztó javára hozott döntések száma elenyésző volt. A Konzultációs Testület véleményének elfogadását követően az árfolyamkockázati tájékoztatások kapcsán fogyasztópártibb ítélezés kezdődött, megszorodott az érvénytelennek minősített szerződések száma, ami akuttá tette az érvénytelen szerződések alapján nyújtott szolgáltatások (kölcsönösszeg) és ellenszolgáltatások (törlesztőrészletek) elszámolásának, továbbá a háttérben álló biztosítéki szerződések érvénytelensége jogkövetkezményeinek kérdését.

⁸⁸ Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.652/2018/10. (UCB Ingatlanhitel Zrt.); Fővárosi Ítéltábla 20.Gf.40.138/2019/5-II. (Lombard Lízing Zrt.); Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.508/2018/5-II. (Merkantil Váltó és Vagyonbefektető Bank Zrt.); Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.159/2018/10.

Teljes vagy részleges érvénytelenség

Gyakori beidegződés a devizahiteles perekben, hogy a nem megfelelő tájékoztatás (vagy a tájékoztatás hiányának) bizonyítása önmagában tisztességtelenné teszi a kölcsön-szerződést. Még a Kúria mellett működött Konzultációs Testület 2019. április 10-i ülésének emlékeztetője 3. pontjában is ez olvasható:

„Az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos tájékoztatás elmaradása, vagy nem megfelelő volta esetén tisztességtelen (nem világos, nem érthető) és így érvénytelen a szerződésnek az a rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot a fogyasztó viseli. Mivel ez a főszolgáltatás körébe tartozó szerződési rendelkezés, ennek érvénytelensége az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi, aminek következtében a fogyasztó nem kötelezhető az árfolyamkockázat viselésére.”

Ez a megfogalmazás mind a tisztességtelenség megállapítása, mind a jogkövetkezmény megfogalmazása körében téves. Az Európai Unió Bíróságának következetes gyakorlata értelmében nem önmagában az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos tájékoztatás nem megfelelő volta eredményezi a vizsgált szerződéses rendelkezés tisztességtelenségét, hanem az, hogy a szerződési kikötés a jóhiszeműség követelményével ellentétben a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben jelentős egyenlőtlenséget idéz elő az átlagos fogyasztó kárára.⁸⁹ A tájékoztatás hiánya vagy hibás volta tehát önmagában nem eredményez tisztességtelenséget, ez csupán a tisztességtelenségi teszt „lefuttatásának” alapfeltétele. Sőt, önmagában a fogyasztó kárára fennálló egyenlőtlenség sem vezet automatikusan a tisztességtelenség megállapításához, csupán annak jelentős mértéke az, ami a 93/13 irányelv 3. cikk (1) bekezdése, valamint az Európai Unió Bíróságának gyakorlata szerint megalapozza a tisztességtelenség megállapítását. A „jelentős egyenlőtlenség” a gyakorlatban hasonlóságot mutat a magyar magánjogban ismert „feltűnő értékaránytalansággal”.

Az rPtk. 209/A. § (2) bekezdésében foglalt egyértelmű rendelkezés alapján az vitán felül áll, hogy a tisztességtelenség a szerződés érvénytelenségének megállapítására vezet, az azonban már komoly bizonytalanságot okozott a gyakorlatban, hogy a semmisség az egész szerződés megdőlését maga után vonja-e, vagy az érvénytelenség csak részleges.⁹⁰ Kétségtelen, hogy az árfolyamkockázat a szerződés főszolgáltatásához

⁸⁹ Banco Primus ítélet, C-421/14, EU:C:2017:60, 64; Dunai-ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 49.

⁹⁰ A jogirodalomban van ettől eltérő álláspont is, amely a tájékoztatási kötelezettség elmaradását szerződéskötés során elkövetett hibaként, *culpa in contrahendó*ként fogja fel, jogkövetkezménye pedig nem a szerződés érvénytelensége, hanem kártérítés (BODZÁSI 2018: 67–68).

kapcsolódó elem, aminek kiiktatása – akár csak részben is – a szerződés egészének érvénytelensége irányába mutat. Ezzel szemben joggal merült fel az az érv, hogy az árfolyamkockázatot adósra telepítő rendelkezés jól körülhatárolható kikötés, maga az rPtk. is csak a kikötés és nem a teljes ügylet semmisségét mondja ki, ráadásul az érvénytelenség még a vitás szerződéses kikötésre is csak részlegesen gyakorolhat hatást, így semmilyen észszerű indok nem támasztja alá a teljes szerződés érvénytelenségének megállapítását; ez inkább hasonlít a bírósági szerződésmódosításra, mint az érvénytelenség megállapítására.

A 2/2014. PJE határozat ezt a kérdést nyitva hagyta, az állásfoglalás 1. pontja homályosan csak ennyit mondott:

„Ha a pénzügyi intézménytől kapott nem megfelelő tájékoztatás vagy a tájékoztatás elmaradása folytán a fogyasztó alappal gondolhatta úgy, hogy az árfolyamkockázat nem valós, vagy az őt csak korlátozott mértékben terheli, a szerződésnek az árfolyamkockázatra vonatkozó rendelkezése tisztességtelen, aminek következtében a szerződés részlegesen vagy teljesen érvénytelen.”

A Kúria mellett működő Konzultációs Testület 2019. április 10-i üléséről készült – nem kötelező érvényű – emlékeztető 3. pontja viszont már határozottan kimondta, hogy mivel az árfolyamkockázat viselésével kapcsolatos tájékoztatás a főszolgáltatás körébe tartozó szerződési rendelkezés, ennek érvénytelensége az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi, aminek következtében a fogyasztó nem kötelezhető az árfolyamkockázat viselésére. A Kúria a későbbi irányadó határozataiban a teljes érvénytelenség útját járta.

Az érvénytelenség jogkövetkezménye

Hazai bírói gyakorlat az AxFina-ítéletig

A devizaalapú szerződések tömeges érvénytelenné nyilvánítása felszínre hozta azt a másik égető dilemmát, hogy miként „gyógykezelhetők” a hibás használati kötelek, vagyis mi lehet a jogkövetkezménye az érvénytelenségnek. A DH2 törvény 37. § (1) bekezdése – mint az rPtk. rendelkezéseihez képest *lex specialis* – a szerződés érvényessé vagy a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánításának lehetőségét kínálja fel. E törvényi rendelkezésből következően – összhangban

a kölcsönszerződés használati kötelelem jellegével – az eredeti állapot helyreállítása mint érvénytelenségi jogkövetkezmény alkalmazása kizárt.

A problémával komplexebben foglalkozott a Kúria mellett működő Konzultációs Testület, amelynek a 2019. június 19-i üléséről készült emlékeztetője úgy foglalt állást, hogy a két jogkövetkezmény közül az érvényessé nyilvánítás elsődlegesen alkalmazandó, ami gyakorlatilag kizárja a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítás lehetőségét. Az érvényessé nyilvánításnak nincs akadálya, ha a szerződés érvénytelenségének kizárólag az az oka, hogy az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződéses rendelkezés(ek) tisztességtelen(ek), hiszen ebben az esetben az érvénytelenség oka kiküszöbölhető azáltal, hogy a bíróság a fogyasztót mentesíti a tisztességtelen kikötésből fakadó árfolyamkockázat viselése alól. Az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. pontja szerint ugyanis „[a]z érvénytelenségi ok kiküszöbölése voltaképpen a szerződés tartalmának a módosításával az érvénytelenségi ok miatt keletkezett érdeksérelem kiküszöbölését jelenti”.

A Konzultációs Testület az érvényessé nyilvánítás kivitelezésére két megoldást kínált fel. Az egyik megoldás szerint a szerződés akként nyilvánítható érvényessé, mintha forintban tartották volna nyilván, kamatként a szerződés megkötésének időpontjában a forintügyletekre irányadó, kamatfelárral növelt kamatmértéket alkalmazva. A másik megoldás szerint a bíróság a szerződést úgy is érvényessé nyilváníthatja, hogy a devizaforint átváltási árfolyamot maximálja, míg a szerződésben rögzített kamatmértéket a forintosítási fordulónapig érintetlenül hagyja.⁹¹ Az árfolyam-maximálási módszer körében a Konzultációs Testület több átváltási „árfolyamot” kínált fel: egyrészt euró esetében figyelembe vehetőnek találta az intervenciós sávot, másrészt a fogyasztó által viselt árfolyamkockázat felső határaként szóba jöhetett a hazai jogalkotó által elfogadott árfolyamküszöb (180 HUF/CHF, 250 HUF/EUR, 200 HUF/100 JPY), illetőleg a későbbi uniós jogalkotásban az árfolyam-emelkedés felső határaként elfogadott 20%-os arányszám.⁹²

Noha a Konzultációs Testület 2019. júniusi véleménye a pénzügyi szabályszerűségek egyszerűsítése okán nem volt mentes az elvi hibáktól, nagy érdeme mégis az volt,

⁹¹ A Kúria mellett működő Konzultációs Testület 2019. június 19-i üléséről készült emlékeztető.

⁹² A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény 1. §-ának (2) bekezdésében meghatározott árfolyam (180 HUF/CHF, 250 HUF/EUR, 200 HUF/100 JPY); a lakóingatlanokhoz kapcsolódó fogyasztói hitelmegállapodásokról, valamint a 2008/48/EK és a 2013/36/EU irányelv és az 1093/2010/EU rendelet módosításáról szóló 2014/17/EU irányelv – a (30) preambulumbekazdésre tekintettel megállapított – 23. cikkének (4) és (6) bekezdésében meghatározott 20 %-os mértékű árfolyamkockázat.

hogy – nem kötelező jelleggel – először adott kézzelfogható és átlátható módszertani útmutatást a tömegesen ilyen pereket tárgyaló bírák kezébe. Az iránymutatást közjogi kötőerővel nem ruházták fel, ezért csak idő kérdése volt, hogy – gyakorlatiassága és a felek egyensúlyi helyzetének fenntartását előtérbe helyező megközelítése ellenére – a támadások kereszttüzébe kerüljön. A vélemény végóráit vetítette előre az Európai Unió Bíróságának a *Lombard Lízings ügyben* hozott ítélete (C-472/20), amely kimondta, hogy a 93/13 irányelvben foglalt rendelkezések hatékony érvényesülése nem biztosítható a tagállam legfelsőbb szintű bírósága által kibocsátott, nem kötelező erejű olyan állásfoglalás útján, amely iránymutatást ad az alsóbb fokú bíróságoknak arra vonatkozóan, hogy a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása során milyen megközelítést kell alkalmazni.⁹³

Az AxFina-ítélet (C-705/21)

Nagy érdeklődés övezte a devizahiteles perekben érintett jogászok részéről az Európai Unió Bírósága előtt C-705/21. számon indult AxFina-ügyet, amely az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződéses kikötés tisztességtelensége folytán érvénytelenné nyilvánított devizaalapú kölcsön- és lízingszerződések jogkövetkezményeivel és az elszámolás elveivel foglalkozott. Habár az uniós bírói fórum az előzményi ügyek tükrében nem ítélte kiemelt jelentőségűnek a feltett kérdéseket, hiszen az ügyet mindössze 3 fős tanácsban tárgyalta, a magyar jogélet nagy várakozással tekintett Luxembourg felé, hiszen a csillagok szerencsés együttállása folytán az AxFina-ítélet kihirdetését követően a Kúria is azonnal döntési helyzetbe került az előtte folyamatban lévő több, azonos kérdések elbírálására váró ügyben.⁹⁴

Az alapügy lényeges tényállási elemei klasszikusak. 2008 februárjában az alapeljárás fogyasztónak minősülő felperese gépjármű vásárlása céljából svájci frankban (CHF) nyilvántartott, de forintban folyósított és törlesztett kölcsönre vonatkozó kölcsönszerződést kötött az AxFina Hungary Zrt. jogelődjével. A forint és a svájci frank árfolyamának ingadozása jelentősen megnövelte a fogyasztó visszafizetési kötelezettségét, aki a törlesztőrészeket 2015 augusztusáig fizette. Miután a bíróság részítéssel jogerősen megállapította a kölcsönszerződés érvénytelenségét, az eljárás folytatódott az érvénytelenség jogkövetkezményeinek megállapítása tárgyában.

⁹³ Lombard Lízings ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 43.

⁹⁴ A jogeset részletesebb elemzését lásd: SIMON 2023.

A jogkövetkezmények tárgyában a Szombathelyi Törvényszéken meghozott elsőfokú ítélet ellen a kérdést előterjesztő Győri Ítéltáblához benyújtott fellebbezés alapján folyó eljárásban a fellebbviteli bíróság úgy vélte, hogy a szóban forgó kölcsönszerződés a tisztességtelen feltétel elhagyása esetén nem teljesíthető. A szerződés érvénytelensége megállapításának joghatásait illetően a bíróság megjegyezte, hogy a magyar ítélkezési gyakorlat többnyire a Kúria Konzultációs Testületének 2019. június 19-i állásfoglalásában foglaltakat követi, amely formálisan nem kötelező. Az állásfoglalás értelmében a magyar jog alapján az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító szerződéses kikötés tisztességtelenségének megállapítása esetén az egyetlen jogkövetkezmény az „érvényessé nyilvánítás”. E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság kifejtette, hogy az eljáró bíróság csak akkor nyilváníthatja e szerződést az ítélelhozzataláig ideiglenesen hatályosnak, amely szükségszerűen a szerződés jövőre vonatkozó felszámolásával párosul, ha a szerződés érvénytelenségének oka nem kiküszöbölhető. Ebben az összefüggésben az érvénytelenségi ok megszüntetése tehát a fogyasztót a tisztességtelen kikötésből fakadóan érintő árfolyamkockázat egésze (a bíróság általi forintkölcsönre alakítás) vagy egy része (az árfolyamkockázat bíróság általi maximalizálása) kiküszöbölésének módszerével, ténylegesen a szerződés tartalmának módosításával történik. Ennélfogva egyik fél sem kerül a másikkal szemben aránytalanul kedvezőbb vagyoni helyzetbe.

A kérdést előterjesztő bíróság arra kereste a választ, hogy figyelemmel többek között a Bíróságnak a 93/13 irányelv 6. és 7. cikkének értelmezésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatára, az ilyen megközelítés összeegyeztethető-e ezen irányelvvel (első és második kérdés). Ezenkívül a bíróság azt kívánta megtudni, hogy a nemzeti bíróságnak lehetősége van-e arra, hogy érvényesnek nyilvánítsa az olyan kölcsönszerződést, amely az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító tisztességtelen kikötést tartalmaz, és hogy e tisztességtelen kikötést az rPtk.-nak a kölcsön törlesztésének pénznemére, a szerződéses jogviszonyokban történő kamatfizetésre és a kamatláb meghatározására vonatkozó rendelkezéseivel helyettesítse (harmadik kérdés).

Az Európai Unió Bíróságának – főtanácsnoki indítvány nélkül meghozott és 2023 áprilisában kihirdetett – ítélete megerősítette a *részleges érvénytelenség elsőbbségét*: a 93/13 irányelv keretében követett célkitűzés arra irányul, hogy a felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartja a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa.⁹⁵ Az EUB változatlanul

⁹⁵ AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 37.

hangsúlyozza a *tisztességtelenné nyilvánított szerződési feltétel módosításának és kiegészítésének tilalmát*: ha a nemzeti bíróság megállapítja a szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, a bíróság nem egészítheti ki a szerződést a feltétel tartalmának módosításával, az ellenkező lehetőség ugyanis sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt, amely fogyasztói szerződésekben foglalt tisztességtelen feltételek alkalmazásának megszüntetésére irányul.⁹⁶

Az ítélet az együttesen vizsgált első és második kérdésre válaszolva kategorikusan kimondta, hogy ellentétes a 93/13 irányelv 6. cikk (1) és 7. cikk (1) bekezdésében foglaltakkal az érvénytelen, devizában nyilvántartott kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítása mellett a tisztességtelen kikötésnek a deviza maximált árfolyama révén történő kiigazítása. Az érvénytelen, devizában nyilvántartott kölcsönszerződés hatályban tartása mellett a kölcsön nemzeti pénznemre történő átváltásának és a tisztességtelen kikötésnek a nemzeti jog általános jellegű rendelkezéseivel való helyettesítése ugyan csak ellentétes a 93/13 irányelv hivatkozott rendelkezéseivel, amennyiben nem képes hatékonyan orvosolni a tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződést.⁹⁷

Az Európai Unió Bíróságának értelmezésében az árfolyam-maximálás és deviza-átváltás módszerének alkalmazása melletti érvényessé nyilvánítással a nemzeti bíróság azért nem orvosolhatja a szerződési kikötés tisztességtelen jellegéből eredő érvénytelenségét, mert a bíróság ilyen beavatkozása végeredményben a kikötés tartalmának módosítását jelentené, márpedig a bíróságnak csak arra van felhatalmazása, hogy a tisztességtelen kikötést egészében mellőzze, félretegye.⁹⁸ Az ítélet a határozathozatalig történő hatályossá nyilvánítással megengedőbb, ha van olyan nemzeti rendelkezés, amivel az árfolyamkockázatot a fogyasztóra terhelő és tisztességtelenné nyilvánított szerződéses kikötés – bírói szerződésmódosítás közbevetése nélkül – hatékonyan kitölthető.⁹⁹ A bíróságok feladata végső soron az, hogy a fogyasztót olyan helyzetbe hozzák, amelyben akkor lett volna, ha a tisztességtelenné ítélt feltétel soha nem létezett volna: a nemzeti bíróság jogosult többek között arra, hogy a fogyasztónak *visszatérített*i azokat az összegeket, amelyeket a hitelező a tisztességtelenné ítélt feltétel alapján szedett be, azzal, hogy a visszatérítés *a jogalap nélküli gazdagodás jogcímén* történik.¹⁰⁰

⁹⁶ AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 38–40.

⁹⁷ AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 50, 56.

⁹⁸ AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 40–41.

⁹⁹ AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 56.

¹⁰⁰ Lombard Lízings ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 57–58; AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 47–48.

Ez a döntés gyakorlatilag tehát azt eredményezte, hogy a Konzultációs Testület 2019. június 19-i emlékeztetőjében az érvényessé nyilvánítás keretében alkalmazni javasolt elszámolási módok mindegyike ellentétes az uniós joggal.¹⁰¹

A harmadik kérdésre adott válasz indokolása körében az Európai Unió Bírósága megerősítette a nemzeti bíróság azon lehetőségét, hogy a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítse a kölcsönszerződés tisztességtelen feltételét, ez a lehetőség azonban kivételes esetekre korlátozódik, vagyis azokra, amikor a tisztességtelen feltétel érvénytelenségének kimondása miatt a bíróságnak a teljes szerződés semmisségét kellene megállapítania, és ezzel a fogyasztót különösen hátrányos következményeknek tenné ki, és ily módon a fogyasztót büntetné. Mindazonáltal az ilyen helyettesíthetőség – amely kivételt képez azon főszabály alól, amely szerint a szóban forgó szerződés csak akkor köti a feleket, ha az a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyásával is teljesíthető – a belső jog valamely diszpozitív rendelkezésére vagy a felek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezéseire korlátozódhat. Az ítélkezési gyakorlat szerint a szerződésnek a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyása következtében keletkezett hiányosságainak orvoslása kizárólag az általános nemzeti rendelkezések alapján történhet. Ugyanis e rendelkezések vélhetően azt tükrözik, hogy a nemzeti jogalkotó a meghatározott szerződések feleit megillető jogok és az őket terhelő kötelezettségek között egyensúlyt kívánt teremteni.¹⁰²

A Kúria precedenshatározata

Az AxFina-ügyben (C-705/21) az Európai Unió Bíróságának ítélethozataláig terjedő időre hazánkban számos devizahiteles ügy felfüggesztése történt meg az első fokon eljáró bíróságok és a jogorvoslati fórumok, így a Kúria előtt is. Az Európai Unió Bírósága ítéletének 2023. április végi kihirdetését követően a Kúria egy hónapon belül, 2023. május 22. napján hozta meg a Gfv.VI.30.206/2023/2. számú határozatát, amely elsőként hivatott arra, hogy az AxFina-ítéletben foglaltak figyelembevételével

¹⁰¹ Ezt állapítja meg a Kúria végzése is, amikor így fogalmaz: „A C-705/21. számú ítélet tükrében egyértelmű, hogy a Kúriának a Konzultációs Testület által kidolgozott, és az alsóbb szintű bíróságok által eddig tipikusan követett kétféle elszámolási módtól eltérő alapon kell az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonásáról rendelkeznie.” Kúria Gfv.VI.30.206/2023/2. [64] bekezdés.

¹⁰² AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 52–55. pont.

iránymutatást adjon az alsóbb fokú bíróságoknak a devizaalapú kölcsön- és lízingszerződések érvénytelenségének jogkövetkezményei kapcsán.¹⁰³

Az alapügyben a svájcifrank-alapú egyedi lízingszerződés érvénytelenné nyilvánítása folytán dönteni kellett az érvénytelenség jogkövetkezményéről és az elszámolás elveiről. Az *elsőfokú bíróság* úgy foglalt állást, hogy az érvényessé nyilvánítás, azaz a tisztességtelen rendelkezés elhagyása, a szerződés forintalapú konstrukcióvá való átalakítása, a forint kamat és kamatfelár alkalmazása oda vezetne, hogy az alperes fizetési kötelezettsége közel azonos lenne, mint az érvénytelen devizaalapú szerződés teljesítése esetén, ez pedig nem szolgálja a fogyasztó alperes károsodástól való megóvását, ezért a felek közötti elszámolásra a szerződés hatályossá nyilvánításával nyílik lehetőség. A *másodfokú bíróság* ezzel szemben úgy érvelt, hogy tévedett az elsőfokú bíróság, amikor az érvénytelenség jogkövetkezményeként a szerződés hatályossá nyilvánítására látott lehetőséget, ugyanis az érvénytelenség jogkövetkezményeiről szóló 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény alapján a bíróságnak elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására kell törekednie, az érvényessé nyilvánítás elsődlegessége pedig kizárja a határozathozatalig terjedő időre történő hatályossá nyilvánítás lehetőségét.

Az alperesi fogyasztó felülvizsgálati kérelme folytán eljáró Kúriának abban a jogkérdésben kellett állást foglalnia, hogy az adott ügyben az érvénytelenség mely jogkövetkezménye, milyen tartalommal alkalmazható. Az EUB C-705/21. számú ügyben hozott döntése főbb megállapításainak idézését követően a Kúria hangsúlyozta: a C-705/21. számú ítélet tükrében egyértelmű, hogy a Kúriának a Konzultációs Testület által kidolgozott, és az alsóbb szintű bíróságok által eddig tipikusan követett kétféle elszámolási módtól eltérő alapon kell az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonásáról rendelkeznie. Mivel az átláthatóság hiánya miatti érvénytelenség jogkövetkezményeit sem a fogyasztói irányelv, sem más uniós jogi aktus nem szabályozza, ezért a tagállami jog rendelkezéseiből kell kiindulni, és a tagállami bíróságok feladata egyrészt a fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében a nemzeti jog alapján meghatározni az ebből eredő jogkövetkezményeket abból a célból, hogy a szóban forgó feltételek ne jelentsenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, másrészt értékelni azt, hogy az érintett szerződés ezen tisztességtelen feltételek kihagyásával is fennmaradhat-e. A Kúria úgy fogalmaz, hogy a jogkövetkezmények levonása tekintetében egyfajta von Colson-elv érvényesül, amely szerint a nemzeti bíróság feladata, hogy az uniós jog követelményeinek megfelelően értelmezze és alkalmazza az irányelv alkalmazása céljából hozott törvényt minden olyan intézkedés során, amikor nemzeti

¹⁰³ Megjelent: BH2023. 193. A jogeset részletesebb elemzését lásd: SIMON 2023.

joga mérlegelési jogkört biztosít számára; továbbá az egyenértékűség és tényleges érvényesülés elveivel módosított terjedelmű tagállami eljárási autonómia elv adja meg a tagállami jog uniós jog fényében való értelmezésének kereteit.

Az érvénytelen szerződés jogkövetkezményeit a fentiek szerint a régi Ptk. 237. § (2) bekezdésének, a DH2 tv. 37. és 37/A §-ának „az uniós jog fényében” és az EUB által adott jogértelmezési keretek között történő értelmezése mellett lehet levonni. Ennek az elvárásnak a már 6/2013. PJE határozat 4. pontjában is írtak szerint az felel meg, ha a bíróság elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására törekszik. A Kúria álláspontja szerint a bemutatott uniós joggyakorlat és a legutóbb hozott C-705/21. számú ítélet sem zárja ki az érvényessé nyilvánítást az alkalmazható jogkövetkezmények közül, mert az érvénytelenség oka nem önmagában a kirovó és a lerovó pénznem eltérése, hanem az ebből eredő árfolyamkockázat viselésének a fogyasztóra gyakorolt hatásainak átláthatatlansága, ez pedig az érvényessé nyilvánítás keretében maradéktalanul megszüntethető azzal, hogy az árfolyamkockázatot nem a fogyasztó viseli, az alól teljes mértékben mentesül. Ez nem jelent az uniós joggyakorlat fogalomkészlete szerint tiltott szerződésmódosítást,¹⁰⁴ mert lényegét tekintve arról van szó, hogy – ha a kockázattelepítés tekintetében adott tájékoztatás átláthatatlan – a teljes szerződés megdőlése esetén az a jogkövetkezmény, hogy kiesik az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő feltétel, a szerződés a kockázattelepítő rendelkezések nélkül fennmaradhat. A jogkövetkezmények levonása során az EUB a hangsúlyt a szankciós jellegre helyezte át. Mindebből következik, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó fogyasztói szerződések esetén a jogkövetkezmények levonása során – az EU-jog konform értelmezésnek megfelelően – az érvényessé nyilvánításkor az 1/2010. PK vélemény 8. pontjában megfogalmazott elszámolási elvek nem irányadók, illetve a visszatartó erő, a szankciós jelleg érvényesülésének érdekében akként értelmezendők, hogy a felek közötti tényleges egyensúly helyreállítását a tisztességtelen feltétel elhagyásával kell biztosítani.

Az EUB által adott útmutatásnak megfelelően ezért a nemzeti bíróságnak úgy kell a fogyasztó érdekeit védelemben részesítenie, hogy – a jogalap nélküli gazdagodás elveinek megfelelően – a megszűnt szerződések esetén visszatérítteti, míg a meg nem szűnt szerződések esetén teljesítésként elszámolja neki azokat az összegeket, amelyeket a pénzintézet a nem átlátható módon a fogyasztóra telepített árfolyamkockázat alapján szedett be, vagy írt elő (lásd ebben az értelemben: C 472/20. 58. pont), míg a szerződés egyéb – nem tisztességtelen – feltételei változatlan tartalommal kötik

¹⁰⁴ Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10, EU:C:2012:349, 65.

a feleket. Ez az elszámolási mód az alábbiak miatt megfelel az EUB C-705/21. számú ítélete 48. pontjában lefektetett elveknek és az uniós jogra tekintettel értelmezett magyar jogszabályi rendelkezéseknek is. Ha a nem átlátható módon a fogyasztóra telepített árfolyamkockázat viselését kimondó kikötést elhagyjuk a szerződésből, amelynek eredményeként a kölcsön tőkeösszegét és járulékait (a kamatot és esetlegesen a százaléokban meghatározott kezelési költséget) a folyósításkori árfolyamon és kamatmértékkel fizetik vissza, teljesül az EUB joggyakorlatával értelmezett irányelvi célkitűzés, a fogyasztó mentesül a tisztességtelen rendelkezés valamennyi következményétől, az árfolyamkockázatot teljes egészében a pénzintézet viseli.

Ezzel a módszerrel a teljesítéssel megszűnt szerződések esetén elszámolással rendezhető az adósi visszatérítési igény, a számítási metódust a határozat részletesen kifejti. Mivel a számítási metódus szerint a pénzintézetnek mindenképpen újra kell számolnia a fogyasztó tisztességtelen kikötést már nem tartalmazó teljesítéseit, és szükség esetén a forintosítás időpontjában a DH3 törvény szerinti elszámolást is erre tekintettel kell megismételni, ezért a Kúria a jogerős ítéletet az elsőfokú ítéletre is kiterjedően hatályon kívül helyezte, és az elsőfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

Az AxFina-ítéletnek az érvénytelenség jogkövetkezménye kapcsán feltett kérdésre adott válaszában elvi tartalma dióhéjban úgy foglalható össze, hogy az EUB elzárkózott az érvénytelen szerződés kiigazítása melletti érvényessé nyilvánításától, és bizonyos feltételek mellett a határozathozatalig terjedő hatályossá nyilvánítást látta járható útnak. Ezzel szemben a Kúria elvi élel azt mondta ki, hogy a tájékoztatás elégtelensége miatt az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító tisztességtelen feltétel következtében érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként a bíróság a szerződést érvényessé nyilváníthatja azzal a tartalommal, hogy a szerződés többi – nem tisztességtelen – feltételének érintetlenül hagyásával az árfolyamkockázat nem a fogyasztót terheli. Ennek fényében első ránézésre úgy tűnik, mintha a Kúria végzése az EUB ítéletével szemben valamiféle kurucos dachból mégis az érvényessé nyilvánítást erőltetné, annak ellenére, hogy még a magyar magánjogi megközelítés szerint is a szerződés bíróság általi érvényessé nyilvánítása tartalmi értelemben szerződésmódosítást eredményez. A Kúria eljáró tanácsa nyilván maga is érezte a látszólagos ellentmondást, ezért e döntését részletesen indokolta.

A Kúria megítélése szerint az uniós joggyakorlat és a legutóbb hozott C-705/21. számú ítélet sem zárja ki az érvényessé nyilvánítást az alkalmazható jogkövetkezmények közül, tehát az uniós joggyakorlat fogalomkészlete szerint nem eredményez tiltott szerződésmódosítást az, ha a bíróság az érvényessé nyilvánítás keretében kiejti

az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő feltételt.¹⁰⁵ Másként megfogalmazva a Kúria úgy foglalt állást, hogy az EUB nem önmagában az érvényessé nyilvánítás módszerével, hanem annak azzal a Konzultációs Testület emlékeztetőjében szereplő elszámolási metodikájával nem értett egyet, hogy az eredeti szerződés tisztességtelennek minősülő kikötését, az árfolyamkockázat-telepítő rendelkezést kiigazítja árfolyam-maximálással vagy átváltással. A Kúria ezzel kapcsolatban a Banco Español de Crédito és az Asbeek Brusse ítéletekre hivatkozott, amelyek értelmében a fogyasztói irányelv 6. cikk (1) bekezdésének a szövegéből az következik, hogy „a nemzeti bíróságok csak arra kötelesek, hogy a tisztességtelen feltétel alkalmazásától eltekintsenek [...], de nem jogosultak arra, hogy a feltétel tartalmát módosítsák. A szerződésnek ugyanis főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés jogilag ilyen módon fennmaradhat.”¹⁰⁶

A fogyasztói irányelv 6. cikk (1) és 7. cikk (1) bekezdéséből tehát csak a tisztességtelen szerződési feltétel teljes félretétele, kiiktatása vezethető le, annak részleges elhagyása vagy egy elfogadható szintre csökkentése sem megengedett, hiszen ez általában a szerződési feltétel módosításával egyenértékű.¹⁰⁷ Természeteszerű, hogy a szerződési feltétel elhagyása csak akkor lehetséges, ha az olyan önálló kikötésnek minősül, amely nélkül a szerződés még fennmaradhat. Az EUB korábban csak néhány iránymutatást adott azokra a kritériumokra vonatkozóan, amelyek alapján meghatározható, hogy mi számít önálló szerződési feltételnek. A devizahiteles ügyekben az első magyar eset, a Kásler-ítélet kifejezetten foglalkozik ezzel a kérdéssel: az EUB-meghatározás szerint különálló szerződési feltételnek tekinti azt a kikötést, amely előírja a fogyasztó alapvető kötelezettségét, hogy egy kölcsönt egy adott pénznemben fizessen vissza, továbbá ettől elkülönítve azt a kikötést, amely meghatározza a külföldi pénznem átváltási mechanizmusát.¹⁰⁸ Az árfolyamkockázat-viselés a kirovó és a lerovó pénz-

¹⁰⁵ Kúria Gfv.VI.30.206/2023/2. [72] bekezdés.

¹⁰⁶ Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10., EU:C:2012:349, 65; Asbeek Brusse ítélet, C-488/11., EU:C:2013:341, 57. Lásd még: Unicaja Banco és Caixabank ítélet, C-482/13., C-484/13., C-485/13., C-487/13., EU:C:2015:21, 28; Banco Primus ítélet, C-421/14., EU:C:2017:60, 71.

¹⁰⁷ Ennek megfelelően foglalt állást az Asbeek Brusse ügyben az EUB a következőképpen: a fogyasztói irányelv 6. cikkének (1) bekezdése „nem értelmezhető úgy, hogy az lehetővé teszi a nemzeti bíróság számára, hogy amennyiben észleli a valamely eladó vagy szolgáltató és valamely fogyasztó által kötött szerződésben szereplő kötbérikötés tisztességtelen jellegét, a szóban forgó kikötés alkalmazásának [...] teljes mellőzése helyett csökkentse a fogyasztót terhelő kötbér összegét” (Asbeek Brusse ítélet, C-488/11., EU:C:2013:341, 59.).

¹⁰⁸ Kásler-ítélet, C-26/13., EU:C:2014:282.

nem eltéréséből fakad, de az érvénytelenség oka nem önmagában a kirovó és a lerovó pénznem eltérése, hanem az ebből eredő árfolyamkockázat viselésének a fogyasztóra gyakorolt hatásainak átláthatatlansága, ez pedig az érvényessé nyilvánítás keretében maradéktalanul megszüntethető azzal, hogy az árfolyamkockázatot nem a fogyasztó viseli, az alól teljes mértékben mentesül.¹⁰⁹ Ennek eredményeként nem a szerződést forintosítják, hanem a kölcsön tőkeösszegének és járulékainak visszafizetése történik a folyósításkori árfolyamon és kamatmértékkel.

A Kúria előzetes döntéshozatal iránti előterjesztése

Noha a Kúria már több ügyben is következetesen tartotta magát az előző cím alatt tárgyalt precedenshatározatában foglaltakhoz, a 2023. szeptember 26. napján meghozott Gfv.VI.30.204/2023/2. számú határozatával a Kúria azonos tanácsa úgy döntött, hogy a jogkövetkezmények körében kidolgozott megoldását előzetes döntéshozatali eljárás keretében „megszondáztatja” az Európai Unió Bíróságával.¹¹⁰

A Kúria előtt a precedenshatározathoz hasonló tényállású ügyben felülvizsgálati eljárás van folyamatban, és a Kúriának abban a jogkérdésben kell állást foglalnia, hogy milyen jogkövetkezmény alkalmazása, milyen tartalommal lehetséges és indokolt olyan esetben, amikor a devizaalapú fogyasztói szerződés főszolgáltatás körébe tartozó azon rendelkezése, amely szerint az árfolyamkockázatot – a kedvezőbb kamatmérték ellenében – korlátozás nélkül a fogyasztó viseli, az árfolyamkockázatról adott nem világos, nem érthető tájékoztatás következtében tisztességtelen, ami a teljes szerződés érvénytelenségét eredményezi.

A Kúria első kérdése lényegében arra irányul, hogy a C-705/21. számú ítéletben kifejtettek mindenképpen kizárják-e a magyar jog által elsődlegesnek tekintett érvénytelenségi jogkövetkezmény, azaz az érvényessé nyilvánítás alkalmazását, vagy a bíróság a szerződés teljes érvénytelensége esetén érvényessé nyilváníthatja-e a szerződést a megkötésére visszamenő hatállyal olyan tartalommal, hogy az árfolyamkockázatot átláthatatlan tájékoztatás mellett történő fogyasztóra hárítása figyelmen kívül marad, ugyanakkor a szerződés nem tisztességtelen egyéb feltételei változatlan tartalommal kötik a feleket. A Kúria annak tisztázását is kéri, hogy ellentétes-e az uniós joggal a magyar jog olyan alkalmazása, amely kizárólag csak a tisztességtelen feltétel

¹⁰⁹ Kúria Gfv.VI.30.206/2023/2. [72] bekezdés.

¹¹⁰ Gfv.VI.30.204/2023. számú ügy.

következményei alól mentesíti a fogyasztót, és amennyiben a szerződés e feltétel kihagyásával fennmaradhat és teljesíthető, az a tisztességtelennek nem minősülő feltételekkel változatlanul köti a feleket, vagy az irányelvi célkitűzéseknek kizárólag olyan nemzeti jogalkalmazás felel meg, amelynek eredményeként a fogyasztó csakis a tőke és annak késedelmi kamata megfizetésére kötelezhető.

A Kúria utaló végzése részletesen indokolta az előterjesztés okait. Rámutatott, hogy a lengyel jogi helyzettől lényegesen eltér a magyar jogszabályi környezet és jogalkalmazási gyakorlat, ezért a szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményei és az elszámolás során nem alkalmazhatók az Európai Unió Bíróságának a Szcześniak-ítéletben (C-520/21) adott válaszai.¹¹¹ A Kúria megítélése szerint az Európai Unió Bírósága a magyar vonatkozású AxFina-ítéletében (C-705/21) pedig csak az előzetes döntéshozatali előterjesztésben bemutatott két konkrét érvényessé nyilvánítási mód tekintetében állapította meg az uniós joggal való összeférhetetlenséget, azonban általános jelleggel nem zárta ki az érvényessé nyilvánítást az alkalmazható jogkövetkezmények közül. Az eddigi uniós bírósági jogértelmezésekben néhány fogalmi kérdés összekeveredve jelenik meg, ami téves jogi következtetésekhöz vezethet: a magyar jogban a semmisség és a megtámadhatóság nem az érvénytelenség két lehetséges jogkövetkezménye, hanem annak két fajtája. Az érvénytelenség rPtk. és DH törvények szerinti jogkövetkezményei a magyar jog értelmében általánosan alkalmazandók, azaz érvényesülésük nem attól függ, hogy a szerződés érvénytelenségét a bíróság semmisségi vagy megtámadhatósági alapon állapította meg. Ezért logikailag helytelen következtetés az, ha a szerződés semmissége mint az érvénytelenség „súlyosabb foka” esetére egyetlen lehetséges jogkövetkezményként az *in integrum restitutió*t írják körül.

A végzés szerint a 93/13/EK irányelv 6. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott célkitűzésnek, miszerint az irányelv azt célozza, hogy felek közötti egyensúlyt akként állítsa helyre, hogy közben főszabály szerint fenntartsa a szerződés egészének érvényességét, nem pedig arra, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsa, az felel meg, ha a bíróság elsősorban az rPtk. 237. § (2) bekezdésében meghatározott elsődleges jogkövetkezmény alkalmazására, a szerződés érvényessé nyilvánítására törekszik. Mivel az érvénytelenség oka nem önmagában a kirovó és a lerovó pénznem eltérése, hanem az ebből eredő árfolyamkockázat-viselés fogyasztóra gyakorolt hatásainak átláthatatlansága, ez maradéktalanul megszüntethető az érvényessé nyilvánítás keretében azzal, hogy az árfolyamkockázatot nem a fogyasztó viseli, az alól teljes mértékben mentesül.

¹¹¹ Arkadiusz Szcześniak ítélet, C-520/21., EU:C:2023:478.

Ez nem jelent tiltott szerződésmódosítást, mert lényegét tekintve arról van szó, hogy – ha a kockázattelepítés tekintetében adott tájékoztatás átláthatatlan – a teljes szerződés megdőlése esetén az a jogkövetkezmény, hogy kiesik az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő feltétel, a szerződés a kockázattelepítő rendelkezések nélkül fennmaradhat. E feltétel elhagyása nem változtatja meg a szerződés elsődleges tárgyának jellegét sem, nem vezet más típusú szerződés teljesítéséhez, mert a devizaalapú elszámolás fennmarad azzal, hogy az árfolyamkockázatot nem a fogyasztó, hanem a bank viseli. Lehetővé teszi továbbá – a jogalap nélküli gazdagodás elveinek megfelelően – a tisztességtelen feltétel, az árfolyamkockázat viselése alapján megfizetett összegek maradéktalan visszatérítésével, illetve elszámolásával a fogyasztó érdekeinek védelemben részesítését.

Ez a megoldás garantálja, hogy az alkalmazott szankció hatékony, arányos legyen, a felek közötti tényleges egyensúly helyreállítását a tisztességtelen feltétel elhagyásával biztosítja. Megfelelően szolgálja továbbá a C-520/21. számú ítéletben is kiemelten hangsúlyozott visszatartó erőt. Nem teremthet ugyanis olyan helyzetet, amelyben a fogyasztó számára kedvezőbb lenne a tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződés teljesítésének tovább folytatása az irányelvből eredő jogai gyakorlása helyett, mivel annak eredményeként a fogyasztót előny, viszont a pénzintézetet jelentős hátrány éri: a kölcsön fogyasztóra nézve kedvezőbb, a devizához igazodó kamatmértékkel marad fenn, anélkül azonban, hogy a konstrukció szerinti „ellentételezés”, a fogyasztó által viselt árfolyamkockázat azt kompenzálná. Éppen ellenkezőleg, a pénzintézet alacsony kamat mellett maga viseli az árfolyamkockázatot. Ez semmiképp sem alkalmas a pénzintézet elmaradt hasznának „pótlására”. A tőkén felüli, a fogyasztót terhelő további fizetési kötelezettségek a fennmaradó szerződés tisztességtelennek nem minősülő feltételein alapulnak, és nem a bíróság által utólagosan meghatározott feltételek eredményeként számítják fel.

Összegzés

Úgy vélem, hogy a devizahiteles ügyek hosszúra nyúlt és viszontagságos története számos tanulsággal szolgált a hazai pénzügyi és fogyasztóvédelmi jogi kultúra csökevényességei, a jogalkotás, de a bírói jogalkalmazás számára is.

A devizahitelezési „jelenség” életre hívta a sokkal átfogóbb és részletesebb hitelintézeti szabályozást és felügyeleti rendszert.¹¹² Pénzügyi szempontból a fogyasztói

¹¹² 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról.

hitelezés sokkal szigorúbb és ellenőrzöttebb mederben zajlik, ez nyilvánvalóan a fogyasztói hitelezés tranzakciós költségének megemelkedését eredményezte. Ami a fogyasztói oldalt illeti, a devizahitelezés szinte mértéktelen szabadosságát követő pénzügyi válság és a devizahitelek társadalmi szintű bedőlése ráirányította a figyelmet a lakosság általános pénzügyi kultúrájának komoly hiányosságaira, a pénzügyi fogyasztóvédelem megerősítésének hazai szükségességére.¹¹³ A devizahitelek túlnyomó részének bedőlése – a fogyasztók saját kárán – a pénzügyi alapismeretek bizonyos fokú elsajátításához vezetett, de érdekes módon a bankrendszerben való általános bizalmat nem ingatta meg.¹¹⁴

A jogalkotás adós maradt a felmondott devizahitelek legnagyobb „rákfenéjének”, az árfolyamkockázatnak a kezelésével, és a bíróságokra hagyta ennek a problémának a megoldását. A jogalkotás a maga részéről a devizahitelek forintosításáig ment el.

Az igazságszolgáltatás az elmúlt bő egy évtizedben a „devizakárosultak” és a jogalkotó folyamatos nyomása alatt állandó lépés- és döntéskényszerben volt. Ezeknek a döntési helyzeteknek egy részét a magyar bíróságok előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésével „kiszervezték” az Európai Unió Bíróságára. Az Európai Unió Bíróságának határozatai „megizmosították” a hazai fogyasztóvédelmi magánjogi gondolkodást, amit jól mutat, hogy a 2010-es évek elején-közepén a devizahiteles ügyekben inkább formális magánjogi döntések születtek, a 2010-es évek végétől azonban egyre sűrűsödtek a fogyasztóvédelmi elveket előtérbe helyező határozatok. Ennek következménye az is, hogy komolyan foglalkozni kell az érvénytelenné nyilvánított jogviszonyok „gyógykezelésével”.

Az érvénytelen szerződések orvoslásával kapcsolatos nehézséget az okozza, hogy az uniós fogyasztóvédelmi gondolkodás sokkal színesebb paletta használatát várja el, mint amennyi mozgásteret a hazai eljárásjogi és magánjogi eszköztár felkínál a bíróságok számára. Az uniós gyakorlat például a felek tárgyalására alapoz, amikor kimondja: „semmi nem zárja ki azt, hogy a nemzeti bíróság felhívja a feleket arra, hogy tárgyalásokat folytassanak, feltéve hogy rögzíti e tárgyalások keretét, és e tárgyalások arra irányulnak, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei között olyan tényleges egyensúly jöjjön létre, amely különösen a 93/13 irányelv alapjául szolgáló, a fogyasztó védelmére irányuló célkitűzést veszi figyelembe”.¹¹⁵ Ennek hazai kereteit legfeljebb bírósági közvetítéssel lehet elképzelni, amelynek hatékonysága egy hosszúra nyúlt

¹¹³ TEBELI 2019: 372.

¹¹⁴ FELLNER–MAROSI 2022: 56–57.

¹¹⁵ Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 42; AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352, 46.

eljárásban eljárásjogi kényszerítőeszközök és anyagi jogi feltételek hiányában erősen megkérdőjelezhető.

Az AxFina-ítélet tulajdonképpen szerves folytatása a Banca B. ítéletben és a Lombard Lízing ítéletben foglaltaknak.¹¹⁶ Meggyőződésem, hogy az Európai Unió Bírósága – ahogy a Dunai-ítélet kapcsán Bodzási is kifejti – változatlanul nem látja át teljesen az érvénytelenség fajtáinak és jogkövetkezményeinek magyar magánjogban kialakult rendszerét.¹¹⁷ Mindettől függetlenül az AxFina-ítélet kétségtelenül új megvilágításba helyezte az érvénytelenné nyilvánított szerződések alapján a hitelező és az adós közötti elszámolás módját, és végleg eltörölte a Konzultációs Testület 2019. június 19-én kelt emlékeztetőjében foglalt elszámolási elveket. A Kúria precedenserejű végzése a magyar magánjogi környezetre formázza az AxFina-ítéletet, és meggyőzően érvel amellett, hogy a tájékoztatás elégtelensége miatt az árfolyamkockázatot a fogyasztóra hárító tisztességtelen feltétel következtében érvénytelen szerződés jogkövetkezményeként a bíróság a szerződést érvényessé nyilváníthatja. A Kúria az AxFina-ítéletben foglalt iránymutatások mentén új elszámolási módszert dolgozott ki, amely alapvetően a fogyasztóra nézve kedvezőbb számszaki levezetést eredményez, hiszen az árfolyamkockázati tájékoztatás elégtelenségének szankciója az, hogy a fogyasztó teljesen mentesül az árfolyamkockázat alól, azt egészében a hitelező viseli. A Kúria időközben további két ügyben is ugyanezeket az elveket követve hozott döntést.¹¹⁸

Az érvénytelenség jogkövetkezményének uniós joggal konform megoldása azonban a Kúria 2023 szeptemberében kelt előzetes döntéshozatali előterjesztése fényében még mindig nyitott kérdés. Úgy tűnik, az árfolyamkülönbözet még mindig tartogat jogi kockázatokat és mellékhatásokat a jogalkalmazás számára, és még jó ideig csapdában tartja az igazságszolgáltatást.

Felhasznált irodalom

BALOGH László (2019): A devizahitelek tizenöt éve Magyarországon (Megjelenésük, kezelésük, nemzetközi háttérük). In BODZÁSI Balázs (szerk.): *Devizahitelezés Magyarországon. A devizahitelezés jogi és közgazdasági elemzése*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 9–28.

¹¹⁶ Banca B. ítélet, C-269/19, EU:C:2020:954, 45; Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242, 60.

¹¹⁷ BODZÁSI 2019: 22–26.

¹¹⁸ Kúria Gfv.VI.30.313/2022/9; Kúria Gfv.VI.30.205/2023/2.

- BODZÁSI Balázs (2018): A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekhez kapcsolódó egyes polgári jogi kérdésekről. *Miskolci Jogi Szemle*, 13(2), 61–75.
- BODZÁSI Balázs (2019): Az Európai Bíróságnak a magyar devizahiteles szerződésekkel kapcsolatos gyakorlata, különös tekintettel az úgynevezett Dunai-ügyben hozott ítéletre. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2), 15–28.
- BÖLÖNYI-HORVÁTH László (2017): A „devizakölcsönökkel” kapcsolatos kérdések. *Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények*, 5(4), 7–34.
- CHRONOWSKI Nóra – VINCZE Attila (2014): Alkotmánybíráskodás (gazdasági) válságban. *Alkotmánybírási Szemle*, 5(2), 106–108.
- CZUGLER Péter Áron (2014): A Kúria jogegységi határozata a devizaalapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerülő egyes elvi kérdésekről. *Jogesetek Magyarázata*, 5(2), 37–38.
- DANCSIK Bálint – FÁBIÁN Gergely – FELLNER Zita (2019): A devizahitelezés kialakulásának körülményei – okok és okozatok. In BODZÁSI Balázs (szerk.): *A devizahitelezés Magyarországon. A devizahitelezés jogi és közgazdasági elemzése*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 111–129.
- DRINÓCZI Tímea (2014): Az Alkotmánybíróság határozata a devizahitelekről. A szerződési szabadság régi-új korlátai. *Jogesetek Magyarázata*, 5(2), 3–12.
- FAZEKAS Judit (2016): Gondolatok a devizaalapú hitelszerződések jogi hátteréről és a tisztességtelen általános szerződési feltételek érvénytelenségi kontrolljáról. *Jog, Állam, Politika*, 8(4), 73–96.
- FAZEKAS, Judit (2017): The Consumer Credit Crisis and Unfair Contract Terms Regulation – Before and after Kásler. *Journal of European Consumer and Market Law*, 6(3), 99–106.
- FELLNER Zita – MAROSI Anna (2022): Már nem kísért a múlt? A devizahiteles érintettség hatása a bankrendszeri bizalomra és a pénzügyi tudatosságra. *Hitelintézeti Szemle*, 21(2), 37–65. Online: <https://doi.org/10.25201/HSZ.21.2.37>
- GÁRDOS István – NAGY András (2013): A devizahitel jogi alapkérdései. *Hitelintézeti Szemle*, 12(5), 371–387.
- GOMBOS Katalin – LEHÓCZKI Balázs (2019): A tisztességtelen szerződési feltételek eltávolítása a magyarországi devizaalapú hitelszerződésekből. *Jogtudományi Közöny*, 74(11), 434–444.
- JUHÁSZ Ágnes – KRISTON Edit (2018): Van új a nap alatt? Egy román ügy tanulságai... *Jura*, 24(1), 40–49.
- KOVÁCS Levente (2013): A devizahitelek háttere. *Hitelintézeti Szemle*, 12(3), 183–193.
- LAJER Zsolt (2019): A devizahitelekkel kapcsolatos perek néhány alperesi tapasztalata. In BODZÁSI Balázs (szerk.): *A devizahitelezés Magyarországon. A devizahitelezés jogi és közgazdasági elemzése*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 247–271.
- LANDGRAF Erik (2019): A lakossági deviza-jelzáloghitelezés jogi tapasztalatai 2004–2010. In BODZÁSI Balázs (szerk.): *A devizahitelezés Magyarországon. A devizahitelezés jogi és közgazdasági elemzése*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 273–305.
- LENTNER Csaba (2015): A lakossági devizahitelezés kialakulásának és konszolidációjának rendszertani vázlata. *Pénzügyi Szemle*, 60(3), 305–318.

- LENTNER Csaba (2017): A lakossági devizahitelezés kialakulásának és konszolidációjának rendszertani vázlata – államháztartási és nemzetközi összefüggésekben. *Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények*, 5(4), 51–70.
- POMEISL András József (2017): A devizaalapú kölcsön fogalmi elemei és konstrukció jogi megítélése a Kúria gyakorlatában. *Acta Humana – Emberi Jogi Közlemények*, 5(4), 71–88.
- POMEISL András József (2020a): Az árfolyamkockázatot a fogyasztóra telepítő szerződési kikötés tisztességtelensége esetén alkalmazandó jogkövetkezmény. In BODZÁSI Balázs (szerk.): *Gazdasági jogi és adójogi tanulmányok*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 250–262.
- POMEISL András József (2020b): *A devizaalapú kölcsönszerződések egyes dogmatikai kérdései*. PhD-disszertáció. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar.
- POMEISL András József (2021): Az érvénytelenség további jogkövetkezményei, különös tekintettel az árfolyamkockázat fogyasztóra telepítése tisztességtelenségének megállapítása esetén alkalmazandó jogkövetkezményekre. *Miskolci Jogi Szemle*, 16(3), 250–268. Online: <https://doi.org/10.32980/MJSz.2021.3.1033>
- SIMON Károly László (2019a): Az árfolyamkockázatról szóló tájékoztatás hibái és jogkövetkezményei. *Jogtudományi Közlöny*, 74(12), 489–496.
- SIMON Károly László (2019b): A tisztességtelen szerződési feltételek vizsgálatának hazai bírói gyakorlata a devizahiteles perekben. *Európai Tükör*, 22(3), 59–78. Online: <https://doi.org/10.32559/et.2019.3.5>
- SIMON Károly László (2023): Érvényessé nyilvánítás és elszámolás a devizahiteles perekben. *Fogyasztóvédelmi Jog*, 3(3). Online: <https://doi.org/10.55413/557-A2300302.FVO>
- TEBELI Izabella (2019): A pénzügyi fogyasztóvédelem előtérbe kerülése a devizahitelek által okozott stresszhelyzetben. In BODZÁSI Balázs (szerk.): *Devizahitelezés Magyarországon. A devizahitelezés jogi és közgazdasági elemzése*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 349–372.
- VEZEKÉNYI Ursula (2019): A fogyasztói deviza alapú hitelezéssel összefüggő perekben felmerült jogkérdésekről és az ezekből levonható tanulságokról. In BODZÁSI Balázs (szerk.): *Devizahitelezés Magyarországon. A devizahitelezés jogi és közgazdasági elemzése*. Budapest: Budapesti Corvinus Egyetem, 373–400.

Egyéb források

Jogsabályok

2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról
2014. évi LXXVII. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről

2014. évi LXXVIII. törvény a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról
2014. évi XL. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről
2014. évi XXXVIII. törvény a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről
2015. évi CXLV. törvény az egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintba átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről
2015. évi II. törvény a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseivel összefüggő, valamint egyéb magánjogi tárgyú törvények módosításáról
2015. évi LII. törvény a banki elszámolás során tapasztalt visszaélések elleni fellépéshez szükséges törvények módosításáról

Határozatok

- 6/2013. PJE határozat
- 2/2014. PJE határozat
- 1/2016. PJE határozat
- 10.Gf.40.482/2014/3.
- 2/2012. (XII. 10.) Polgári Kollégiumi (PK) vélemény a fogyasztói kölcsönszerződésben a pénzügyi intézmény által alkalmazott általános szerződési feltételekben szereplő egyoldalú szerződésmódosítási jog tisztességtelenségéről
- A Kúria 6/2013. sz. PJE határozata.
- A Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.015/2021/15. számú jogegységi hatályú határozata.
- Andriuc-ítélet, C-186/16, EU:C:2017:703.
- Arkadiusz Szcześniak ítélet, C-520/21., EU:C:2023:478.
- Asbeek Brusse ítélet, C-488/11., EU:C:2013:341.
- AxFina-ítélet, C-705/21, EU:C:2023:352.
- Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10, EU:C:2012:34.
- Banco Primus ítélet, C-421/14, EU:C:2017:60.
- BDT2009. 1997.
- BDT2013. 2889.
- BDT2013. 2907.
- BDT2014. 3083.

BDT₂₀₁₄. 3135.
BDT₂₀₁₆. 3512.
BDT₂₀₁₈. 3881.
BDT₂₀₂₂. 4499.
BDT₂₀₂₂. 4499.
BH₂₀₁₅. 197.
BH₂₀₁₅. 197.
BH₂₀₁₅. 197.
BH₂₀₁₅. 197.
BH₂₀₁₆. 148.
BH₂₀₁₆. 148.
BH₂₀₁₆. 178.
BH₂₀₁₆. 83.
BH₂₀₁₇. 375.
BH₂₀₁₈. 315.
BH₂₀₁₈. 315. – Kúria Gfv.VII.30.559/2017.
BH₂₀₁₉. 115.
BH₂₀₂₀. 151. – Gfv.VII.30.096/2019.
BH₂₀₂₁. 108-I. – Gfv. VII. 30.066/2020.
BH₂₀₂₁. 141. – Gfv.VII.30.090/2020/9.
BH₂₀₂₂. 103-I. – Gfv.VI.30.225/2021.
BH₂₀₂₂. 103-II. – Gfv.VI.30.225/2021.
BH₂₀₂₂. 130-I. – Gfv.VI.30.098/2021/6.
BH₂₀₂₂. 130-II. – Gfv.VI.30.098/2021/6.
BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-609/19, EU:C:2021:469, 53.
Bucura-ítélet, C-348/14, EU:C:2015:447.
Czakó-végzés, C-126/17, EU:C:2018:107.
Debreceni Ítéltábla Pf.II.20.443/2016/4.
Debreceni Ítéltábla Pf.II.21.203/2017/5.
DH emlékeztető (2015. VI. 22.).
DH emlékeztető (2016. XI. 9.).
Dumitraş-végzés, C-234/15, EU:C:2016:700.
Dunai-ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207.
EBH₂₀₀₅. 1321.II.
EBH₂₀₁₅. G.1.
EP és társai végzés, C-670/20, EU:C:2021:1002.

EP-végzés, C-670/20, EU:C:2021:1002.

Európai Unió Bírósága C-26/13., Kásler és Káslerné Rábai ügyben 2014. április 30-án hozott ítélete,

ECLI:EU:C:2014:282.

Fővárosi Ítéltábla 10.Gf.40.508/2018/5-II.

Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.223/2015/3.

Fővárosi Ítéltábla 16.Gf.40.652/2018/10.

Fővárosi Ítéltábla 20.Gf.40.138/2019/5-II.

GT-ítélet, C-38/17, EU:C:2019:461.

Ilyés-ítélet, C-51/17, EU:C:2018:750.

Kásler-ítélet, C-26/13, EU:C:2014:282.

Kiss-ítélet, C-621/17, EU:C:2019:820.

Kúria 2/2011. (XII. 12.) PK vélemény a fogyasztói szerződés érvényességével kapcsolatos egyes kérdésekről.

Kúria Gfv.VI.30.019/2022/3.

Kúria Gfv.VI.30.205/2023/2.

Kúria Gfv.VI.30.206/2023/2

Kúria Gfv.VI.30.313/2022/9.

Kúria Gfv.VI.30.467/2020/9.

Kúria Gfv.VI.30.548/2021/5.

Kúria Gfv.VII.30.014/2020/6.

Kúria Gfv.VII.30.020/2018/5.

Kúria Gfv.VII.30.034/2019/5.

Kúria Gfv.VII.30.074/2020/6.

Kúria Gfv.VII.30.090/2020/9.

Kúria Gfv.VII.30.101/2014/5.

Kúria Gfv.VII.30.112/2020/3.

Kúria Gfv.VII.30.238/2020/6.

Kúria Gfv.VII.30.241/2015/4.

Kúria Gfv.VII.30.244/2014/2.

Kúria Gfv.VII.30.274/2019/6.

Kúria Gfv.VII.30.286/2020.

Kúria Gfv.VII.30.322/2020/6.

Kúria Gfv.VII.30.407/2019.

Kúria Gfv.VII.30.448/2019/7.

Kúria Gfv.VII.30.494/2018/3.

Kúria Jogegységi Panasz Tanácsának Jpe.I.60.015/2021/15. jogegységi hatályú határozata.

Kúria Pfv.I.20670/2020/4.

Kúria Pf.VI.21.501/2016/6. [11].
Kúria Pf.VIII.20.623/2021/13.
Lantos-ítélet, C-312/14, EU:C:2015:794.
Lombard Lízing ítélet, C-472/20, EU:C:2022:242.
Lovasné-ítélet, C-34/18, EU:C:2019:764.
OTP Bank ítélet, C-932/19, EU:C:2021:673.
Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.004/2017/8.
Pécsi Ítéltábla Pf.VI.20.159/2018/10.
Pfv.I.21.883/2014/3.
Pfv.I.22.024/2017/6.
Rózsavölgyi-végzés, C-259/17, EU:C:2017:905.
Sebestyén-végzés, C-342/13, EU:C:2014:1857.
Sugár-ítélet, C-32/14, EU:C:2015:637.
Szegedi Ítéltábla Pf.II.20.517/2015/4.
Szegedi Ítéltábla Pf.III.20.352/2017/5.
Sziber-ítélet, C-483/16, EU:C:2018:367.
Tarcău-végzés, C-74/15, EU:C:2015:772.
VE-végzés, C-227/18, EU:C:2018:891